

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 785

4. SVIBNJA 2018. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Šima Jovanovac
Glazba je majka sanjara

Markovo - Blagoslov žita

Sela bez ljudi

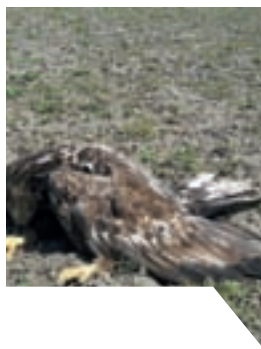
SADRŽAJ

6

Izvešće Europske komisije
o napretku Srbije

**Nedostaje
konzistentan pristup
zaštiti manjina**

10

Netko vrlo uspješno i ustrajno
truje zaštićene divlje ptice
po Vojvodini

**Proljeće otrovanih
orlova**

12

Šima Jovanovac, hrvatski
glazbenik, pjevač i skladatelj

**Glazba je majka
sanjara**

20

Jubilej jedinog ekumenskog
svetišta u Europi

**Hodočašće Gospi
na Bunarić**

29

Započela *Dužijanca 2018.*

Blagoslov žita

34

Monodrama – Biti s Bogom
dovoljno je za sreću

Moć molitve

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Za kapital spremni

Piše **Umberto Eco** u jednom svom eseju kako se prije mnogo godina zatekao u New Yorku s taksistom, koji je rekao da je Pakistanac, a Eco mu je rekao da dolazi iz Italije. Taksist ga je upitao tko su neprijatelji Talijana, s kojim narodima su u vječnom ratu zbog etničke mržnje i tko su povijesni protivnici Talijanima? Eco mu je odgovorio da ni s kim nisu u ratu i da Talijani nemaju neprijatelja. Taksist nije bio zadovoljan odgovorom i upitao je kako je moguće da postoji narod koji nema neprijatelja? Dođe mi da odmah emigriram u Italiju nakon pročitano, ali prema starom dobrom pravilu stao sam na loptu i razmislio. I super. Pa ni Srbija gdje živim nema neprijatelja, di ćeš sad u Italiju pod stare dane? Jeste, samo što postoji tu jedna začkoljica, koja može zamrsiti konce takvom mom viđenju. Ima ovdje u Srbiji jedna prilično nezgodna stvar: ako neprijatelj ne postoji, valja ga konstruirati. Kada je to nekome u interesu, »neprijatelja« treba prikazati kao prijetnju, iako ne prijeti. Može li se ovdje bez »neprijatelja«? Izgleda da ne može. Konkretno – odavno se u Srbiji konstruira slika raznih neprijatelja, a tko će to drugi biti u glavnoj ulozi, no Hrvati?

MVEP Hrvatske proglasilo je srbijanskog ministra obrane **Vulina** personom non grata nakon raznih provokativnih izjava, primjerice o »nekažnjenom povratku ustaštva u Hrvatsku«, te zbog izjave da o njegovom odlasku u Hrvatsku »može odlučiti vrhovni komandant Vojske Srbije **Vučić**, a nikako o tome ne mogu odlučivati hrvatski ministri«. S obzirom na niz provokativnih i pogrdnih Vulinovih izjava o Hrvatskoj, već je i ranije trebao biti proglašen neprihvatljivom osobom.

I što je uslijedilo? Kao »kontramjeru«, Vlada Srbije proglasila je hrvatskog ministra obrane **Damira Krstičevića** nepoželjnim, čovjeka koji nije govorio neistine niti vrijeđao građane u Srbiji. I baš u vrijeme tog »recipročnog odgovora« Srbije, Krstičević je primljen u *Ratnu školu slavnih* kopnene vojske Sjedinjenih Američkih Država. I oni jesu »dva svijeta«, kako je to rekao i Krstičević.

Upitajmo se kojim je to postignućima i zaslugama Vulin postao ministar obrane? Možda zato što je na izborima za predsjednika Srbije 2017., Pokret socijalista, čiji je predsjednik Vulin, podržao predsjedničkog kandidata Vučića. Nije smiješno. I petnaest glasova je petnaest glasova! Ili možda zbog toga što je kao prekaljeni »ljevičar« odlikovan Ordenom Svetog Save prvog reda? Možda i zbog toga što je ostao u vili na Dedinju uz **Miloševića** 2001., do zadnjeg trenutka u noći, dok je bivši predsjednik hapšen? Ili je prevagnulo što je proglašen počasnim građaninom Vitine, Leposavića, Zubinog Potoka ... Dobro, i Kosovske Mitrovice, mada mu se tamo povremeno zabranjuju posjeti.

To je enigma, ne mislim sad na status Vulina kao nepoželjne osobe, nego na zagonetku kako je to u koaliciji SNS i Pokret socijalista. Takav im je bar naziv, pa još u dodatku – Partija borbene levice! Predlažem Vulinu da uvede stranački borbeni poklič: »Za kapital spremni!«. A rješenje zagonetke te čudne koalicije može biti sljedeće – izgleda da je ideologija i jednih i drugih sadržana u jednoj riječi – vlast!

No, možda Vulin prima plaću i zbog toga što je bio s onima koji su stavili crvene ruže iza uha devedesetih u Srbiji i izmislili neprijatelje da bi se bogatili, a sve ostale gurnuli u pakao rata. O konstruiranju neprijatelja svjedočio je i glazbenik **Goran Čavajda**, kojeg najviše pamtim kao bubnjara *Električnog orgazma*. U filmu **Ivana Markova** *Geto – Tajni život grada* (1995.) Čavke je o informativnoj redakciji državne televizije Srbije rekao: »Stvorenja koja su tu zaposlena kapiram kao ekipu degenerika koja radi najprljaviju šljaku svih vremena ... Zanima me zašto su nas stvorenja sve ove godina trovala. Zašto su lažima terali ljude u pokolj«, rekao je o njima Čavke, pitajući se dobiju li možda za svako mrtvo dijete u Slavoniji i Bosni tri boda više na platnom spisku. »Misle li zaista da im zbog toga neće biti suđeno, i to ne od ljudi«, upitao je Čavke. Kada bi Vulin pogledao ovaj film, valjda bi mu se zacrvenile uši. Kao revolucionaru, jel?

Z. S.

DSHV o Izvješću Europske komisije o napretku Srbije za 2018.

Poglavlje 23

iziskuje najveće napore

Glede najnovijeg Izvješća Europske komisije o napretku Srbije u procesu europskih integracija za 2018. opetovano naglašavamo kako su aktivnosti i podrška procesu europskih integracija jedna od temeljnih odrednica političkog djelovanja DSHV-a. Stoga pozdravljamo napredak koji je Srbija načinila u procesu EU integracija, osobito kada je riječ o ekonomskim reformama, koje daju rezultate glede makroekonomske situacije. Ujedno podsjećamo da je za Srbiju veoma važno i to što je EU nedavno usvojila novu Strategiju za Zapadni Balkan te da će najviše od Srbije ovisiti kojom brzinom će se odvijati pregovori.

Samo izvješće Europske komisije i ovoga puta ukazuje na niz problema i izazova s kojima se Srbija suočava na svojem putu ka Europskoj uniji. To napose vrijedi za pregovaračko poglavlje 23, koje se odnosi na temeljne slobode i prava. Ono je najkompleksnije i iziskuje najveće napore u reformama društvenog i političkog sustava. Ovdje pripada i zaštita prava nacionalnih manjina i unaprjeđivanje njihova položaja.

Kako se i navodi u Izvješću, Srbija još nije razvila sveobuhvatni okvir za zaštitu nacionalnih manjina, te je potrebno da se mjere iz Akcijskog plana za zaštitu nacionalnih manjina dosljedno provode na teritoriju cijele Srbije, na učinkovit, transparentan i inkluzivni način. Podsjećamo i na to da se u Srbiji nedovoljno i dalje implementiraju međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava. Iako se u Izvješću konstatira kako je srbijanski sustav za zaštitu nacionalnih manjina u skladu s Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina, posebice se ističe postojanje nesrazmjernih razlika kada je riječ o regionalnom kontekstu. Ukazuje se i na to da područja tradicionalno nastanjena manjinskim skupinama i dalje ostaju među najnerazvijenijima i najsiromašnijima. Na lokalnoj razini se kao problem ističe to što vijeća za međuetničke odnose nisu osnovana u svim općinama i gradovima u kojima su predviđena zakonom, a tamo gdje su osnovana i dalje nisu funkcionalna.

Podsjećamo isto tako da se u samom izvješću konstatira kako još uvijek traju izmjene dvaju krovnih zakona koja reguliraju

položaj nacionalnih manjina. Riječ je o Zakonu o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina te Zakonu o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, čije izmjene ne odgovaraju europskim standardima i odudaraju od instrumenata ključnih europskih institucija, prije svega Vijeća Europe i OEES-a. Također ističemo i da se u Izvješću kao problem ističe to što i dalje nema rješenja za problem nedostatka udžbenika za srednje škole na manjinskim jezicima, što posebice pogađa hrvatsku zajednicu jer je proces za rješenje ovoga problema tek započet. Na koncu, u Izvješću se konstatira da manjinski mediji i dalje ostaju veoma ranjivi nakon privatizacije medija, te najveći problem ostaje njihovo nedovoljno i neujednačeno financiranje, dok na republičkoj razini i dalje nedostaje adekvatno unaprjeđenje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina.

DSHV očekuje da se navedeni problemi u Izvješću sustavno rješavaju u ovom kompleksnom procesu, kako bi Srbija postala punopravnom članicom velike europske obitelji. DSHV će svakako nastaviti aktivno pratiti sve procese koji se tiču europskih integracija i na konkretan i korektan način doznavaćavati koji su ključni problemi koje u ovom procesu treba rješavati, posebice kada su u pitanju prava i položaj nacionalnih manjina, prvenstveno hrvatske.

predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov

Policija zabranila okupljanja u Hrtkovcima

Ministar unutarnjih poslova Srbije **Nebojša Stefanović** izjavio je da nije bilo nikakvog fizičkog sukoba između **Vojislava Šešelja** i predstavnika policije u Skupštini. Također, policija neće dozvoliti ma kakva okupljanja u Hrtkovcima, dodao je Stefanović.

Više političkih organizacija je najavilo moguće skupove u Hrtkovcima, a država Srbija neće dozvoliti ugrožavanje javnog reda i mira i bilo kakvih sloboda građana, rekao je Stefanović odgovarajući na pitanje Tanjuga hoće li MUP dozvoliti održavanje političkih skupova u tom mjestu.

»Što se nas tiče, građani mogu biti potpuno mirni i spokojni, a politički skupovi mogu se manifestirati u Skupštini i neka tamo, na zakonom predviđen način, zastupnici sučeljavaju svoja mišljenja«, rekao je ministar.

Stefanović je poručio kako neće dozvoliti da se to događa na ulici.

Rast udjela programa na hrvatskom na RTV2

S 2,6 na 6,16 posto

Uz kadrovska pojačanja i sa stvaranjem boljih prostornih i produkcijskih uvjeta i mi bismo bili u mogućnosti obogatiti naš program

Na drugom programu Radiotelevizije Vojvodine sadržaji na manjinskim jezicima su ujednačeni i ravnopravno zastupljeni, dok je program na hrvatskom jeziku zabilježio najupadljiviji rast udjela s 2,6 na 6,15 posto u odnosu na 2015. godinu, proizlazi iz godišnjeg izvješća REM-a o ispunjavanju zakonskih programskih obveza javnih servisa i komercijalnih medija s nacionalnim pokrivanjem, u kojem se navodi da je ova medijska kuća većim dijelom ispunila obvezne kvote.

O promjenama koje je **Jelena Tumbas**, postavljena početkom 2014. godine na mjesto urednice programa na hrvatskom jeziku u RTV-u, u suradnji s glavnim i odgovornim urednikom Drugog programa RTV-a **Attilom Mártonom**, uvela, ona kaže:

»Moram istaknuti da je sam program osmišljen prije moga prelaska iz Radio Novog Sada na mjesto urednice televizijskog programa, a to je učinio prvi urednik redakcije **Dragan Jurakić**, još pri njenom osnutku u ožujku 2010. godine. Još tada je, uz 60 minuta tjednog informativnog programa (Dnevnika na hrvatskom jeziku), planirano emitiranje dvije polusatne emisije. Riječ je o emisijama *Izravno* i *Svjetionik*, od kojih bi se prva bavila aktualnim temama iz života hrvatske zajednice, a druga bi pratila aktualna kulturna i društvena zbivanja. Međutim, tadašnja redakcija je bila brojčano mala da bi tako osmišljen program mogao zaživjeti u punom opsegu, tako da je to u potpunosti ostvareno tek s dolaskom Attila Mártona, koji je proširio redakciju i riješio kadrovski status zaposlenih novinara, tj. dobili su ugovore

na neodređeno, tako da je mojim dolaskom to bilo riješeno, pa smo mogli pristupiti osmišljavanju sadržaja navedenih emisija. One se sada redovito emitiraju nedjeljom – premijerno, a ponekdjeljkom i utorkom u repriznim terminima. Moram spomenuti i desetominutnu emisiju *Paleta*, koja se zajedno s istoimenim takvim emisijama svih drugih nacionalnih manjina, koje svoj program emitiraju na RTV2, emitira najprije na RTV1 (s prijevodima na srpski jezik), a zatim reprizno i na Drugom programu. Iz toga se može vidjeti da hrvatski program sada ima značajniji udio kada se uspoređi s njegovim počecima, mada se uvijek i išlo u smjeru povećanja istoga, što je, naravno, nemoguće ukoliko istodobno nema i kadrovskih pojačanja«, pojašnjava Tumbas.

Na pitanje koje su to emisije koje, za razliku od hrvatske, imaju druge manjinske zajednice koje emitiraju program na svojim jezicima na RTV2, a koje su brojčano veće od hrvatske redakcije (mađarska, slovačka, rumunjska) Jelena Tumbas kaže da su to večernje jednotjedne emisije uživo »Dobra večer, Vojvodino« i emisije namijenjene poljoprivrednicima.

»Naravno, uz kadrovska pojačanja i sa stvaranjem boljih prostornih i produkcijskih uvjeta i mi bismo bili u mogućnosti obogatiti naš program. Takve promjene trenutačno nisu moguće, tako da, u sadašnjem stanju, možemo biti zadovoljni postignutim, a taj pomak se očitovao i u istraživanju REM-a«, naglašava Jelena Tumbas.

I. P. S.

Nedostaje konzistentan pristup zaštiti manjina

Autori izvješća su zapazili i jedan od najozbiljnijih problema kada su u pitanju nacionalne manjine, a to je apsolutna podzastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u javnoj upravi, što hrvatsku nacionalnu manjinu isto tako kao novu manjinu posebice pogađa te usložnjuje položaj * Područja tradicionalno nastanjena manjinskim skupinama i dalje ostaju među najnerazvijenijim i najsiromašnijim

Europska komisija je 17. travnja 2018. objavila novo izvješće o napretku Srbije u procesu EU integracija. Novo izvješće Europske komisije dolazi neposredno nakon usvajanja Strategije Europske unije za zapadni Balkan koja je usvojena od strane Europske komisije 6. veljače 2018. Novo izvješće Europske komisije neophodno je upravo promatrati u kontekstu nove strategije, jer se njome za buduće članice europske obitelji predviđa šest ključnih inicijativa koje sama Europska unija planira poduzeti, kako bi se ubrzali transformacijski procesi na zapadnom Balkanu, uključujući i Srbiju.

Ovih šest inicijativa odnosi se na jačanje vladavine prava, veći angažman i bolje djelovanje u polju sigurnosnih politika i migracija, jačanje potpore socioekonomskom razvoju, unaprjeđenje cestovne i energetske povezanosti, razvijanje digitalne agende i potporu regionalnom pomirenju i jačanje dobrosusjedskih odnosa. Razlog zbog kojega se ovo izvješće mora promatrati u kontekstu nove strategije jest upravo to što je sama Srbija zabilježila stagniranje u procesu pridruživanja, u osam pregovaračkih poglavlja a posebice u pregovaračkom poglavlju 23 koje se odnosi na temeljna ljudska prava i slobode.

Jasnije zamjerke o manjinama

Izvješće ima ukupno 92 stranice i podijeljeno je u šest glavnih tematskih cjelina grupiranih po pregovaračkim poglavljima.

Ono što je, kako tehnički tako i kontekstualno, važno jest da se upravo drugo poglavlje izvješća koje slijedi nakon uvoda i sažetka bavi političkim kriterijima i vladavinom zakona.

Za razliku od izvješća iz 2017. pitanje unaprjeđenja položaja nacionalnih manjina se detaljnije tematizira i zamjerke su dane mnogo jasnije. Kao glavni problemi po pitanju unaprjeđenja ljudskih i manjinskih prava navedeno je da Srbija mora razvijati konzistentne i konkretne politike koje se moraju primjenjivati na čitavom teritoriju, jačanje neovisnosti institucija koje se bave ljudskim pravima i ujedno jačanje njihovih kapaciteta i osiguravanje odgovarajuće financijske potpore za njihov rad. Zatim, kada su u pitanju nacionalne manjine, eksplicitno se navodi da je neophodno razviti konzistentan pristup zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina uz adekvatno realiziranje mjera predviđenih akcijskim planom za zaštitu nacionalnih manjina te unaprjeđivanje pravnog okvira u transparentnom, inkluzivnom i efikasnom procesu. Posebice se ističe da se u Srbiji nedovoljno i dalje implementiraju međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava, uključujući i zaštitu nacionalnih manjina, jer je prilikom predstavljanja Periodičnog izvješća o ljudskim pravima UN-a – Treći ciklus, konstatirano da je Srbiji dano 190 preporuka od čega je od srbijanske strane prihvaćeno samo 74, dok se za ostalih 116 čeka razmatranje tek u lipnju 2018. Iako se konstatira da je srbijanski sustav za zaštitu nacionalnih manjina u skladu s Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina, posebice se ističe da postoje nesrazmjerne razlike, posebice u regionalnom kontekstu. Područja tradicionalno nastanjena manjinskim skupinama i dalje ostaju među najnerazvijenijim i najsiromašnijim. Na lokalnu se kao problem također ističe to što vijeća za međuetničke odnose nisu formirana u svim općinama u kojima su predviđena zakonom, te i tamo gdje su formirana ona i dalje nisu funkcionalna. Važno je također naglasiti da se u samom izvješću konstatira da još uvijek traju izmjene dva krova zakona koja reguliraju položaj nacionalnih manjina: Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina i Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, čije izmjene ne odgovaraju europskim standardima i odudaraju od instrumenata ključnih europskih institucija, prije svega Vijeća Europe i OEES-a, na što

su ukazivali i relevantni europski eksperti koji se bave nacionalnim manjinama.

Podzastupljenost u javnoj upravi

U izvješću se kao problem ističe to što i dalje nema rješenja za problem nedostatka udžbenika za srednje škole na manjinskim jezicima, što posebice pogađa hrvatsku zajednicu jer proces za otklanjanje ovoga problema još nije započet. Isto tako se konstatira da manjinski mediji i dalje ostaju veoma ranjivi nakon privatizacije medija, te najveći problem ostaje nedovoljno i neujednačeno financiranje, dok na republičkom nivou i dalje nedostaje adekvatno unaprjeđenje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina. Na koncu, autori izvješća su zapazili i jedan od najozbiljnijih problema kada su u pitanju nacionalne manjine, a to je apsolutna podzastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u javnoj upravi, što hrvatsku nacionalnu manjinu isto tako kao novu manjinu posebice pogađa te usložnjuje položaj.

U kontekstu položaja hrvatske nacionalne manjine, te odnosa domicilne i matične države važno je istaknuti i da su velike zapreke primijećene i u četvrtom dijelu izvješća koje se bavi regionalnom suradnjom i dobrosusjedskim odnosima. Kao posebice osjetljivo se ističe da Srbija i dalje ne prihvaća odluke međunarodnog suda pravde, te da europske institucije zabrinjava to što se osuđenim ratnim zločincima daje medijski prostor, a još više zabrinjava što se isti danas zapošljavaju u važnim državnim institucijama i, kako podvlače autori izvješća, to je veliki razlog za zabrinutost. U izvješću se također navodi da su sami odnosi između Srbije i Hrvatske dosta složeni, te da je jedan od najvećih problema to što nema dovoljno volje da se započne s procesom pronalaženja i razotkrivanja sudbina osoba nestalih tijekom rata. Za hrvatsku manjinu je važno i to što se konstatira da nisu adekvatno osigurane mirovine za izbjegle. No, kao pozitivan korak u rješavanju navedenih problema navodi se i uspostavljeni dijalog između srbijanskog predsjednika i hrvatske predsjednice.

Darko Baštovanović

Predstavnici OESS-a i Albanskog nacionalnog vijeća u HNV-u

Primjeri dobre prakse

Tijekom dvodnevnog radnog posjeta Subotici predstavnici Organizacije za Europsku sigurnost i suradnju (OESS) i Albanskog nacionalnog vijeća posjetili su Mađarsko i Hrvatsko nacionalno vijeće. **Milica Rodić** iz OESS-a zadužena za pitanje nacionalnih manjina rekla je kako ova organizacija radi na podizanju kapaciteta nacionalnih manjina te da je ovakvo studijsko putovanje jedan od načina na koji to ostvaruju.

U HNV-u su se sastali sa savjetnicom predsjednika HNV-a zaduženom za razvojne projekte **Jasnom Vojnić** i međunarodnim tajnikom HNV-a **Darkom Baštovanovićem**.

Tema razgovora bila je područje obrazovanja, kao i službena uporaba jezika i pisma.

»Da HNV nije ostvario nikakve rezultate u području obrazovanja svakako ne bismo došli ovdje. Područje obrazovanja je očigledno jedna od urgentnih tema za sva nacionalna vijeća, budući da se bavi mladim generacijama. Sve nacionalne manjine zamijetile su da veliki broj mladih odlazi te su se fokusirali na ovu značajnu temu. HNV je ostvario izuzetne rezultate u ovome području, a naročito što se tiče obuke nastavnika, osiguravanja udžbenika i otvaranja odjela na hrvatskome jeziku«, rekla je Rodić.

Komentirajući teme sastanka predsjednik Albanskog nacionalnog vijeća **Shukri Ymeri** rekao je kako njihova zajednica nema poteškoća s malim brojem i upisom djece na nastavu na materinskom jeziku, ali da su im još uvijek gorući problem udžbenici.

»Nikako da osiguramo sve udžbenike, a naročito nam nedostaju oni koji bi sadržavali gradivo o nacionalnom identitetu poput geografije, povijesti, likovne i glazbene kulture. Problem je

što se ne možemo usuglasiti s Ministarstvom prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja oko prijevoda«, rekao je Ymeri.

Obrazovanje na albanskom jeziku odvija se u općinama Preševo i Bujanovac u kojima oni predstavljaju i većinski narod. Prema riječima Ymerija oko 5.000 Albanaca pohađa osnovnu i srednju školu na materinskom jeziku, na kojemu im je dostupna i jedna visokoškolska ustanova.

 Shukri Ymeri

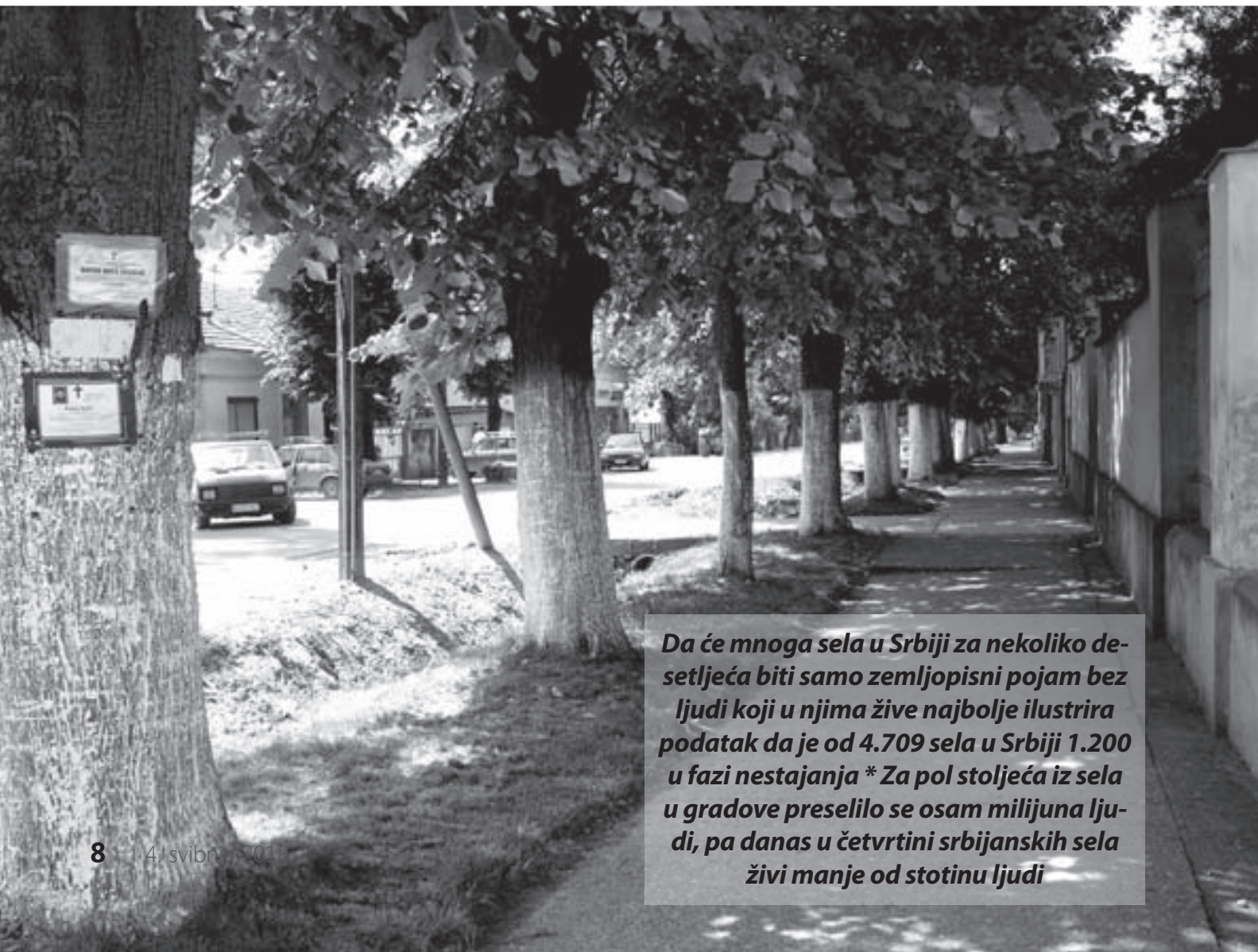
Što se tiče službene uporabe jezika i pisma, predsjednik Albanskog nacionalnog vijeća kaže kako imaju poteškoća u dobivanju dokumenata i informacija na svome jeziku ukoliko te institucije vode pripadnici srpskoga naroda.

J. D. B.

Kome treba selo bez ljudi?

Nanio me put ovih dana u jednu školu u jedno od somborskih sela. A u priči neminovno se nametnula i tema smanjenja broja đaka. Kaže ravnatelj, za desetak godina broj đaka u školi smanjio se za trećinu i sada je u školskim klupama tek 60 učenika. Ni jedan odjel nema više od 10 đaka, a neslavni rekord bit će oboren ove jeseni, jer će u školske klupe sjesti samo četiri prvšaća. I sve to u selu koje je nekada bilo jedno od većih somborskih mjesta. Neću reći ime tog sela, jer se ovakva priča može čuti u svakom vojvođanskom selu. Imalo ono tek nekoliko stotina ili nekoliko tisuća stanovnika. A priča iz jednog

drugog sela nije iz škole, ali isto tako dobro oslikava sliku gdje je danas vojvođansko selo. Kažu, došla u to selo četveročlana obitelj koja je kuću kupila zahvaljujući potpori Pokrajinskog zavoda za ravnopravnost spolova. Skućili se u nadi da za njih počinje neki novi, ljepši i bolji život, da bi shvatili kako život u selu nije idila ako se nema što raditi i od čega živjeti. Epilog – spakirao se otac i suprug i otišao posao potražiti negdje vani. Ovo je samo jedan djelić mozaika iz priče o tome gdje je danas vojvođansko selo. I ne samo vojvođansko, jer je slika praznih sela danas slika cijele Srbije.

*Da će mnoga sela u Srbiji za nekoliko desetljeća biti samo zemljopisni pojam bez ljudi koji u njima žive najbolje ilustrira podatak da je od 4.709 sela u Srbiji 1.200 u fazi nestajanja * Za pol stoljeća iz sela u gradove preselilo se osam milijuna ljudi, pa danas u četvrtini srbijanskih sela živi manje od stotinu ljudi*

(Iz)umiruća sela

Da će mnoga sela u Srbiji za nekoliko desetljeća biti samo zemljopisni pojam bez ljudi koji u njima žive, najbolje ilustrira podatak da je od 4.709 sela u Srbiji 1.200 u fazi nestajanja. Ovaj podatak objavio je **Branislav Gulan**, član Akademijskog odbora za selo SANU. U istraživanju koje nam je Branislav Gulan dostavio dalje se navodi da 1.340 naselja ima manje od 100 ljudi, da u 550 sela ima manje od 50 stanovnika.

»U Srbiji čak 73 posto sela nema dom kulture i knjižnicu. Poštu nema 2.000 sela, a u 173 škole imaju jednog đaka, dok 230 sela nema osnovnu školu«, navodi Gulan.

Ništa bolja slika nije ni kada je riječ o komunalnoj infrastrukturi, jer 500 sela nema asfaltnu cestu niti vezu sa svijetom. Ovo je samo dio porazne statistike sela u Srbiji koju dopunjuje i podatak da dvije trećine sela nema ambulantu, kao i podatak da u 200 sela nema stanovnika mlađih od 20 godina. Za pol stoljeća, odnosno tijekom druge polovice XX. vijeka, iz sela je u gradove otišlo oko osam milijuna stanovnika.

»Zbog dosadašnjeg lošeg odnosa države prema agraru stočni fond je desetkovan, imamo manje od 900.000 goveda, oko 3,2 milijuna svinja. Godišnje se proizvodi tek 400.000 tona svih vrsta mesa i troši oko 35 kilograma po stanovniku. Koliko je to malo najbolje govore činjenice da se prije dva i pol desetljeća proizvodilo 650.000 tona i po stanovniku trošilo oko 65 kilograma. Sve ovo ukazuje na činjenicu da je tuga u srbijanskim selima koja ubrzano nestaju«, ocjenjuje Gulan.

Zadruga slamka spasa

»Posebice je kritično na jugu Srbije. A sela su počela nestajati s nestajanjem zadruga. Upravo zbog toga je i pokrenuta akcija '500 zadruga u 500 sela', a cilj je da se kroz vraćanje zadrugarstva vrati život u napuštene dijelove Srbije. Selu treba zadruga, potom kavana, crkva, škola, igralište, dom zdravlja...«, kaže Gulan.

On procjenjuje da je akcija obnove zadruga koju je pokrenuo ministar bez portfelja **Milan Krkobabić** dobar put k tome.

»U vraćanje zadrugarstva u Srbiji za tri godine treba se uložiti 25 milijuna eura. Prošle godine 22 zadruga dobile su bespovratno 200 milijuna dinara. Ove godine bit će podijeljeno 825 milijuna koje će dobiti 70 zadruga. U planu je osnivanje i složenijih zadruga, ove godine bit će ih tri do pet, nešto poput nekadašnjih kombinata. Od 2011. godine zalažem se, kao član Akademskog odbora za selo SANU, za obnovu zadruga, ali je problem prepoznat tek prošle godine. Inače, prva zadruga u današnjoj Srbiji osnovana je 1846. godine u Bačkom Petrovcu, pa zatim 1894. godine u selu Vranovu. Povratak zadrugarstvu znači i povratak povjerenja kod seljaka (imamo 628.000 gospodarstava). Poslije dva desetljeća čekanja, 2015. godine zadrugarstvo je dobilo i novi Zakon koji ni danas nije po mjerilima zadrugara, pa su potrebne hitne izmjene i dopune kako bi se on uskladio sa svjetskim zadrugarstvom. Potrebno je vratiti i 200.000 hektara zadrugne zemlje i više tisuća objekata. Zadrugari ni danas nemaju štedno-kreditne zadruga koje bi mnogo značile u poslovanju zadruga, na čemu počiva svjetsko zadrugarstvo«, kaže Gulan koji je i jedan od autora »Vodiča kroz zadrugarstvo Srbije«.

Poseban naglasak u zadrugama treba biti povećanje proizvodnje, formiranje zadrugnih i obiteljskih prehrambenih poduzeća kako bi poljoprivrednici prodavali na domaćem i stranim tržištima finalne proizvode s oznakom geografskom podrijetla, a ne samo sirovine.

Reindustrijalizacija spasava vojvođansko selo

Naš naredni sugovornik, agrarni novinar Radio Novog Sada **Đorđe Simović** u razgovoru za *Hrvatsku riječ* slaže se da nema dijela Vojvodine u kojem nema sela s praznim kućama i sela iz kojih ljudi odlaze, ali u odnosu na našeg prethodnog sugovornika ima nešto drugačije viđenje obnove vojvođanskih sela, jer smatra da je osim zadruga selu potrebno i više od toga.

»Možemo samo reći da je u ovisnosti od regija Vojvodine situacija manje ili više loša. Najgore je u dijelu Vojvodine prema Rumunjskoj, a nešto bolja slika je u prigradskim mjestima većih vojvođanskih gradova, prije svega Novog Sada. Nije to zbog dobre perspektive života na selu već naprosto ljudima je jeftinije živjeti u tim selima nego u obližnjim gradovima u kojima rade. Međutim, mladi svoju budućnost ne vezuju za selo, jer nema tvornica, nema infrastrukture, a s druge strane izgubio se i taj status srednjih poljoprivrednih proizvođača. Sada su u selima tajkuni s 500-600 hektara zemlje i seoska sirotinja«, kaže Simović.

Po njemu dobar model oživljavanja sela bio bi rumunjski model.

»Jesu u Rumunjskoj stranci pokupovali zemljište, ali su s druge strane napravili i uslugu tim selima, jer su u njima izgradili proizvodne pogone u kojima su se zaposlili ljudi iz tih sela. Radili su za 200-300 eura, a hranu za svoje obitelji osiguravali obrađujući svoje okućnice. Podsjetit ću da smo takav model i mi imali. Primjerice, 80-ih godina novosadski *Novkabel* imao je svoj pogon u Kisaču, mjestu u blizini Novog Sada«, kaže Simović.

Po njegovom sudu sela mogu opstati samo ako ljudi koji ostaju na selu imaju načina gdje zaraditi novac.

»Na to se onda nadovezuje ulaganje u infrastrukturu, škole, domove zdravlja. Bojim se ipak da sada nema neke cjelovite vizije. Već se radi po principu 'sada ćemo do tog i tog sela izgraditi cestu', ali za koga vi to radite ako u tim selima neće biti ljudi? Kada bi se sada napravila nekakva državna strategija o tome kako sačuvati selo, mislim da će proći desetljeća prije nego li što budemo mogli reći selo je sačuvano. Prvi korak mogao bi biti to da država onim poduzetnicima koji otvaraju pogone u selima dâ određene benefite«, kaže Simović.

Kao i Gulan, i Simović smatra da bi, uz reindustrijalizaciju i oživljavanje zadruga mogao biti dobar put da se stanovnici zadrže na selima.

»Jedini način da seosko obiteljsko gospodarstvo koje ima malo zemlje i preživi je da se organiziraju u zadruga. I danas žive ona sela koja imaju dobre zadruga s puno kooperanata. Jedna od ključnih stvari u njihovoj održivosti je da one ne budu samo primarni proizvođači, već i da načine korak dalje i krenu u prerađu. To su i uspjele neke zadruga i to daje rezultate, ali takvi primjeri su rijetki. Tako da mislim da je reindustrijalizacija jedini način da se, da tako kažem, seoska sirotinja uposli«, kaže Simović.

Zlata Vasiljević

Netko vrlo uspješno i ustrajno truje zaštićene divlje ptice po Vojvodini

Proljeće otrovanih orlova

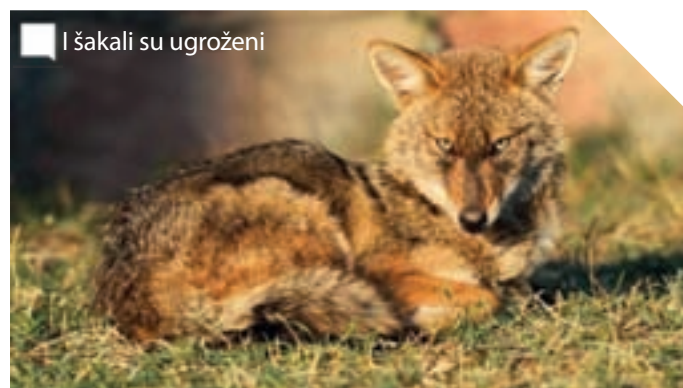

karbofuran se šverca i dovoljno je da poželite da ga kupite – putem internetskih oglasnika ćete to vrlo lako i jeftino moći učiniti.

Zabrana bez rezultata

Da je problem s ovim pesticidom (zaštitari bilja će uvijek reći da je pravilno kazati: zabranjeno sredstvo), čijih nekoliko grama vrlo brzo ubija životinje veličine slona, alarmantan, pokazuju tragične posljedice njegove primjene. Naime, od 2009., kada su primijećene prve brojnije žrtve među divljim i zaštićenim pticama grabljivicama, do danas, bilanca je vrlo poražavajuća. Samo broj orlova štekavaca koji je otrovan *karbofuranom* u tih deset godina u Vojvodini veći je od 120, i odnosi se samo na ptice koje su prijavljene Pokrajinskom zavodu za zaštitu prirode. Ova krupna i ponosna ptica poplavnih šuma tek što se oporavila i velikim naporima zaštitara prirode izdigla s ruba iščeznuća na kojem je bila tijekom 1980-ih u Vojvodini, opet je u opasnosti da dođe do tog ruba. A stradaju na isti način kao i štekavci još brojniji škanjci, eje močvarice, sive vrane, gavrani, svrake, domaći psi i – lisice i šakali. Upravo ove dvije vrste sisavaca ključ su problema. Točnije – naš odnos prema njima.

Kada se jedan pesticid široko i popularno primjenjuje, pa se naglo zabrani u gotovo cijelom svijetu, moraju postojati ozbiljni razlozi za to. Regulacija prometa i dozvola za uporabu pesticida u Srbiji je u rukama Uprave za zaštitu bilja Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva. Ono je odlučilo 1. siječnja 2014. izvan prometa staviti pesticid koji sadrži aktivnu tvar *karbofuran*, a od 1. srpnja 2014. i zabraniti njegovu uporabu. Riječ je o insekticidu koji je jedna srbijanska tvornica poljoprivredne kemije uvozila i prodavala pod trgovačkim imenom *furadan 35ST*. Po tada važećoj klasifikaciji on je spadao u prvu skupinu otrova i mogao je biti rabljen samo od strane posebno obučених stručnjaka u strogo kontroliranim uvjetima. No, u praksi je stvar već tada izmicala kontroli. Zbog velike efikasnosti u predstjetvenom tretiranju sjemena, i prilično niske cijene, imali su ga kod sebe mnogi poljoprivrednici i poljoprivredne tvrtke. Nakon zabrane (zbog izuzetne otrovnosti za živi svijet on je zabranjen prije više od pola stoljeća u SAD-u i Kanadi, a koncem prošlog stoljeća i u EU), sve te količine ostale su u posjedu brojnih vojvođanskih poljoprivrednika. Koriste se i dalje, a mehanizmi sprječavanja tog korištenja ne postoje. Uz to,

I šakali su ugroženi

Populacija šakala u Vojvodini snažna je i brojna. Evidentni su dokazi da je ova snalažljiva životinja brojnija nego ikada, da koristi vješto različite izvore hrane, da ima brojno potomstvo i da se često zadržava nedaleko od ljudskih naselja. Hrani se onim što nađe – od životinjskih leševa, preko biljne hrane do sitnih živih životinja, uključujući ponekad i domaće. Zavijanje šakala zna biti neugodno (no to je stvar ukusa). Te dvije stvari su ipak dovoljan okidač da se pojedinci zabrinu, da počnu strah širiti na druge, uz posljedična (i poslovična) pretjerivanja. Među viđenima za rješavanje ovakve situacije su lovci, jer je šakal lovna divljač. No, on je istovremeno oprezan u toj mjeri da klasičan lov ne daje velike rezultate u kontroli populacije. A u strahu oči bivaju sve veće. Iz tog razloga pribjegava se vrlo opasnom rješenju – trovanju šakala *karbofuranom* postavljenim na mamce

– životinjsko meso, leševе i jaja. A takvu hranu jedu i spomenute (strogo zaštićene) ptice i otuju se.

Porazno mrtvozorništvo

Prvi slučaj masovnoga trovanja štekavaca u Srbiji policiji i službi zaštite prirode prijavljen je 17. svibnja 2012. godine, kada je blizu Vajske pored samo jednog leša šakala otrovano šest orlova štekavaca. Posljednji slučajevi su iz okolice Svilojeva, gdje je od 8. siječnja do 30. ožujka ove godine u nekoliko talasa trovanja stradalo sedam štekavaca, kao i jedan orao krstaš – najrjeđa ptica u Srbiji! U cijelom tom razdoblju zapadna Bačka, daleko najvažnije mjesto gnježđenja štekavaca u Srbiji (tu živi gotovo trećina nacionalne populacije), podičila se neslavnom titulom najvećeg gubilišta ove vrste. Pri tome, od 2014. do danas samo u okolici Svilojeva i Sonte stradao je neprirodnim uginjavanjem čak 41 štakavac, među njima nekoliko obilježenih prstenovima iz Hrvatske i Mađarske! Da stanje bude još gore, do sada ne po-

stoji niti jedna pravomoćna presuda za trovanje strogo zaštićenih vrsta! Pravosudne prijave podižu se protiv nepoznatih počinitelja, a tragova je vrlo malo. Vjerovati u istražna tijela, a ne biti frustriran ovako sumornom slikom, teško je, no možda jedino moguće. Mala je utjeha da je većina ovih ptica otrovana – ne namjerno.

Što učiniti? Ni po koju cijenu ne rabiti ni za kakve svrhe pesticide koji sadrže *karbofuran* (što se jasno može pročitati na uputi za uporabu koja se nalazi u svakom pakiranju poljoprivredne kemije). To je kažnjivo djelo i može imati ozbiljne posljedice ne samo po okoliš nego i za onog tko ga rabi. Ukoliko se bilo gdje zatekne biološki materijal (životinjska drob, cijeli leš ili njegov dio) s upadljivom ružičastom ili purpurnom bojom, ne dirati ga nego obavijestiti policiju i Pokrajinski zavod za zaštitu prirode. Nema lakog rješenja ove nove, zamršene situacije, no možemo se potruditi da ona ne eskalira tijekom svake proljetne sjetve.

Marko Tucakov

O kulturnom naslijeđu u Skupštini Vojvodine

Druga međunarodna ekspertna konferencija Instituta regija Europe iz Salzburga, pod nazivom »Kulturno naslijeđe – dodana vrijednost za regije«, održana 27. travnja u Skupštini Vojvodine, okupila je domaće i europske stručnjake u oblasti zaštite kulturnog naslijeđa.

Pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević** istaknula je da je Vojvodina reprezentativan prostor za teme koje je ova konferencija pred sebe postavila, iz najmanje dva razloga. Prvi je činjenica da

se radi o prostoru koji je, kroz sva prethodna stoljeća, bio mjesto susretanja, preplitanja i međusobnog prožimanja različitih naroda, kultura, vjera, pa i civilizacija. To je, naravno, kako je rekla, stvorilo jedno raskošno kulturno naslijeđe koje živi u najraznovrsnijim i najbogatijim raznolikostima i koje ovoj regiji sigurno daje posebnu vrijednost. Upečatljive tragove svog bivstvovanja ovdje je ostavilo mnoštvo naroda – stari Rimljani, Srbi, Mađari, Nijemci, Slovaci, Rumunji, Rusini, Hrvati, Židovi... rekla je Milošević, navodeći kao primjere antički Sirmijum, tvrđavu i franjevački samostan u Baču, fruškogorske manastire, Petrovaradin-sku tvrđavu...

Podsjetivši da je drugi valjan razlog da upravo Vojvodina i Novi Sad budu domaćini ove konferencije, Dragana Milošević je rekla da je to naš odnos prema značaju kulturnog naslijeđa i njegovog očuvanja.

»Baš kao što je nacionalna šarolikost Pokrajine spojena u sklad kojim se ponosimo, tako i čuvanje svega što su nam ostavili stoljeća su za nama i generacije koje su u njima živjele – bez obzira kojoj civilizaciji, naciji ili konfesiji da su pripadali – smatramo prvorazrednim zadatkom i obavezom, ne samo prema onima koji su sve to stvorili, nego i prema onima koji će doći poslije nas i kojima smo dužni sve to sačuvati. I,

naravno, prema širem okruženju, jer kulturno naslijeđe se treba, prije svega, čuvati na regionalnoj razini, ali je i univerzalna vrijednost koja mora biti dostupna svima«, rekla je Milošević.

Šima Jovanovac,
hrvatski glazbenik, pjevač i skladatelj

Glazba je majka sanjara

Razgovor vodio: Ivan Andrašić

Bečarski sin, Hrvat – Šokac, **Šima Jovanovac** hrvatsku glazbu je obogatio tamburaškim skladbama koje su toliko ušle u srce i dušu štovatelja lijepe pjesme da su postale evergrini. Vitalan šezdesetšestogodišnjak podjednako uživa i u svojoj obitelji i na javnoj sceni. Rođen je u Gradištu, gdje je i napravio prve glazbene korake. Prve skladateljske uratke javno, kao kantautor, izveo je kao srednjoškolac u Županji. Izdao je i prvi tamburaški CD na svijetu, još 1992. godine. Nastupao je, a nastupa i danas i često je nagrađivan na narodnim i tamburaškim festivalima. Iza njega su mnogobrojne turneje diljem svijeta. Čovjek je kojeg dijaspora nosi u srcu. Ima status umjetnika, a odlikovan je i za izuzetne doprinose u kulturi ordenom *Danice s likom Marka Marulića*.

HR Na velikoj sceni ste pedeset tri godine, a na nastupima još uvijek djelujete mladački i poletno. Gdje crpите taj elan?

Postoji pjesma *Godine nisu važne*. Iza naslova se krije puno više nego što na prvi pogled možemo i pomisliti. Kad se osvrnemo na prošlost, kad se sve proživljeno zbroidi, nameće se samo jedno. Jedini izvor toga elana je, naravno, ljubav. Što god i tko god bio u pitanju, moraš voljeti da bi bio voljen. Moraš beskrajno voljeti i vječito se klanjati muzi svojeg životnog poziva. Moraš uz to biti uporan, kreativan i između ostaloga, uvi-

Što god i tko god bio u pitanju, moraš voljeti da bi bio voljen * U svakom šoru su nam bila sastajališta na kojima su svirale seoske tamburaške družine. Iz kanala u mojem šoru slušao sam, gledao i uživao u pjesmi i igri objesne ratarske mladosti * Zbog svih nas, zbog naše djece, zbog pametnije i zrelije budućnosti, u hodu po tim stazama, koliko god bile trnovite, moramo ustrajati * Obitelj je osnovna ćelija društva, javni život je druga strana svemira

jek na usluzi štovateljima svojih djela. Ona su dio zajednice u vremenu u kojem živiš. Tvoj posao je zadaća od Boga dana davanjem tvoga bića, tvojih mana i vrlina, već pri samom rođenju. Zar to nije dovoljan razlog da se zaborave sav umor i sva desetljeća trnovitog životnog puta?

Brojnim turnejama diljem svijeta promičete slavonsku pjesmu i tamburicu. Koliko je to naporno?

Svaka turneja je novi napor, ali i nova radost, novo životno iskustvo. Svaka od njih donosi ti, daruje i obogaćuje ti život novim znancima i prijateljima. S njima oćutiš život u svim sporama podneblja u kojem žive, oni te obogaćuju svojim istinama, a ti tim dragim osobama daruješ pozitivan poticaj za sutrašnjicu. Na najlakši način ih spajaš sa zajedničkim korijenima, zajedničkom kulturom i poviješću koja svima nama daje zadaće za budućnost, za neka nova i sretnija jutra.

Višestruko ste odlikovani za izuzetne doprinose u kulturi. Kako ste stekli ta odlikovanja?

Samo sam radio ono što volim i znam. Samo sam služio momu rodu, mojoj ravnici. Odlikovanja su došla sama po sebi. Nikada nisu bila moj pokretač, nikada moje nadahnuće. Moje je bilo samo da predano činim ono što mi je postavljeno kao životni put i zadatak koji je sam po sebi iscrtan pravilima moje profesije. Sretan sam što je to zamićeno od mogega roda i naroda. Neka sva ta odlića posluže kao motivacija nekim novim, dolazećim generacijama, novim služiteljima ove drevne i iz srca opjevane ravni.

Često Vas viđamo i u showu *Lijepom našom*, serijalu koji traje već dugo. Što ga je održalo?

Serijal je održao prije svega narod, ali je nemjerljiva i zasluga skupine velikih entuzijasta, predvođenih **Brankom Uvodićem**. Raduje me što sam često imao priliku gostovati u emisijama i iznutra osjetiti tu njihovu energiju, tu neku kemiju između ekipe i domaćina emisija, bila riječ o sudionicima, bila o publici. Svi zaslućuju velike čestitke i veliko hvala na žrtvi i upornosti.

Producent ste projekta *Slavonija Zagreb*. Zadovoljstvo ili profesionalni izazov?

Najiskrenije: i jedno i drugo. *Moje Šimunovo* u *Lisinskom* donijelo mi je nepatvoreno iskustvo, ali i puno zadovoljstva, čak i ponosa u toj prijestolnici hrvatske glazbe. Ne bih se osjećao dobro da nisam realizirao taj projekt. Za uspješnu realizaciju najzahvalniji sam dragim kolegama koji su punim srcem sudjelovali, ali i domaćinima, Gradu Zagrebu i njegovom gradonaćelniku gospodinu **Milanu Bandiću**.

Vaša karijera je obilježila hrvatsku glazbenu scenu za sva vremena. Kako ste ju započeli?

Prve dodire s glazbom imao sam u mojoj župi u Gradištu, gdje sam odmalena bio ministrant. Mama mi je u zboru bila počimalja, a ja sam bio opijen pjevanjem njenih družica i ćarobnim zvukom orgulja. Tu i tada u srcu i duši mi je trasiran životni put. Prsti sudbine kroz vrijeme čine svoje i tako je »mali sa sela« u svojoj životnoj misiji brodio svijetom i postao ono što je.

Kako je tambura uopće dospjela u Vaše ruke?

Otac i mati su mi bili aktivni članovi KUD-a *Seljačka sloga*. U to vrijeme nismo imali čuda tehnike. U svakom šoru su nam bila sastajališta na kojima su svirale seoske tamburaške družine. Iz kanala u mojem šoru slušao sam, gledao i uživao u pjesmi i igri objesne ratarske mladosti. U prvom razredu osnovne škole učitelj **Mijo Amidžić** pokazuje prstom na mene uz riječi: ovaj mali neka dođe na probu tamburaške sekcije. Dalje je sve čudo, sve mi se događalo kao u nekom snu. Hvala učitelju na tom ispruženom prstu, pokazalo se da je to bila inicijalna kapisla za pravu eksploziju jednog darovitog dječaka.

Svestrani ste glazbenik, kaću da nema glazbala koje ne svirate, ali ste i glazbeni pedagog. Kako je teklo Vaše glazbeno obrazovanje?

Glazba je majka sanjara i uživatelja beskrajnog lijepog u samobitnosti te riječi. Instrumenti su ti koji pod prstima glazbenika govore njezinim jezikom i prenose ju u srca i duše slušatelja. Tko onda ne poćeli umiljavati se svirajući neko glazbalo? Ja sam tu svojevrсни lućak. Na svakom od njih traćim nešto, nešto što me čini srećnim i uvijek me očara svojim prekrasnim nizom bisernih tonova. Volim drugima pokazati najkraći put ka glazbenim istinama, ostalo je na njima. Osobno obrazovanje sam stjecao uz redovno zaposlenje na mjestu učitelja glazbe i izvanrednim studijem na PA u Zagrebu.

Vrlo je plodan i Vaš život profesionalnog glazbenika. Što Vam se iz toga segmenta najupećatljivije urezalo u sjećanje?

Bilježim 1965. godinu, 29. studeni, kao početak moje glazbene odgovornosti. Tada prvi put primam honorar za svoje izvedbe u VIS-u *Crveni makovi*. Život s odgovornostima profesije živim od tada, pa sve do današnjeg dana. I vjerujte, nije mi ćao ni jednog trena posvećenog javnosti. Ako bih trebao ponoviti svoj životni put, ne bih ćelio ama baš ništa drugo osim ovoga što se u njega ucrtalo kroz sve ove godine. Ucrtala se i nit sreće što sam uz sve proćivljeno kao glazbenik doćivio da skupa sa svojom suprugom devet puta budem darivan titulom djeda i bake, a nedavno i pradjeda i prabake. To su najljepše životne pjesme, ikada ispjevane u obitelji Jovanovac.

Autor ste brojnih tamburaških skladbi autentićnog šokaćkog slavonskog melosa. Kako opstajete u sve ćešćoj konkurenciji cajki kod mlaćeg dijela populacije?

Iskreno, ja o tome nikada nisam imao potrebe razmišljati, a nemam ni danas. Jedni su zaljubljenici u plemenite materijale, drugi vole bićuteriju. Najbolje je prepustiti svakoga svojoj simpatiji ili ljubavi. Ništa se u umjetnosti ne rećava dekretima. Pje-

Dio Vaše šokačke grane živi i u bačkom Podunavlju. Jesu li Vam poznate njihove aktivnosti u njegovanju tradicije i kulture?

Suradujete li s njima i može li se ta suradnja još unaprijediti?

Oženili ste se mladi i danas s ponosom govorite o svojoj obitelji. Koliko su spojivi obiteljski i javni život?

R Osim glazbe, posvetili ste se i biznisu. Kako uspijevate uskladiti sve te obveze, a da Vam ostane vremena i za igru s najmlađim članovima obitelji Jovanovac, koji obožavaju djeda i pradjeda Šimu?

I za kraj – namjeravate li ikad u mirovinu?

 Službeno sam već umirovljen sa statusom umjetnika. Prevedeno, idu li osobe poput mene ikada u mirovinu?

Na natječaju Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu, vodo-privredu i šumarstvo podržana su 44 projekta u 28 vojvođanskih lokalnih samouprava. Za realizaciju projekata Pokrajina je osigurala 300 milijuna dinara, odnosno 60 posto bespovratnih

Potpredsjednik Miličević je izjavio da je dodjelom ugovora za projekte čija vrijednost premašuje pola milijarde dinara pokrenut jedan ozbiljan investicijski ciklus koji treba pridonijeti unaprjeđenju kvalitete života u vojvođanskim općinama i ravnomjernijem razvoju svih dijelova Vojvodine od onog koji je zatečen prije godinu i pol dana.

»Zbog nedostatka takvog pristupa, u dugom nizu godina, Vojvodina je došla dotle da umjesto da bude pokretač razvoja cijele zemlje – čak 19 njenih općina bude ispod prosječnog stupnja razvijenosti u Srbiji«, naveo je Milićević.

U izgradnju, sanaciju ili rekonstrukciju vodnih objekata u javnom vlasništvu investirano je ukupno 360 milijuna dinara, od čega ja Pokrajina osigurala 250 milijuna dinara bespovratnih sredstva. Podržana su 33 projekta, a novac će, među ostalim, biti usmjeren za bušenje i opremanje bunara, vodovodne mreže, tvornice vode, pumpne stanice.

Vrijednost investicije u izgradnju, sanaciju ili rekonstrukciju objekata za odvođenje otpadnih – fekalnih voda iznosi 140 milijuna dinara, od čega su ulaganja iz Pokrajine 50 milijuna dinara.

Predsjednik Židovske općine Róbert Szabados o Sinagogi

U svibnju otvaranje i za građane

U mjesecu koji je pred nama Szabados kaže kako će se funkcije za koje je Sinagoga namijenjena početi provoditi, a tijelo zaduženo za koordiniranje svega bit će i dalje Fondacija *Sinagoga*, odnosno Grad Subotica, Židovska općina i Mađarsko nacionalno vijeće.

Svečanošću, na kojoj su prisustvovali predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** i premijer Mađarske **Viktor Orbán** krajem ožujka otvorena je kompletno obnovljena subotička Sinagoga. Danas, mjesec dana kasnije, zainteresiranim građanima i turistima još nije omogućen ulazak i obilazak ovoga bisera secesije, ali predsjednik Židovske općine **Róbert Szabados** najavljuje da će i to biti uskoro. Kaže i da će, osim vjerske i turističke funkcije, Sinagoga biti i izložbeni prostor, ali i mjesto gdje će moći biti upriličeni kulturni događaji.

»Sve u svezi vjerske funkcije Sinagoge odlučuje Židovska općina. No, s obzirom na to da pripadnika židovske zajednice u gradu ima oko 250, a Sinagoga broji 960 mjesta, ona je za naše dnevne i tjedne potrebe velika. Koristit ćemo ju četiri puta godišnje, samo za veće blagdane. Bit će ovdje i stalni izložbeni prostor posvećen povijesti subotičkih Židova ili povremeno nekoj drugoj izložbi sa židovskom tematikom. Prostor će biti otvoren i za kulturna događanja i manifestacije najvišega ranga«, kaže Szabados.

Szabados navodi i da će u ponedjeljak, 7. svibnja, u Sinagogu biti svečano unijeta Tora, te će tako ovaj spomenik kulture od posebnog značaja u Srbiji postati vjerski objekt Židova u pravome smislu te riječi.

J. D. B.

Kako je građen dom u Hajdukovu

Zadružni domovi u selima Subotice, građeni oko 1948. godine, do dvadeset prvog stoljeća doživljavali su različite sudbine. Ima ih zatvorenih i ruiniranih, dio ih se uz velike poteškoće i kroz dugo vrijeme obnavlja, a dom u Hajdukovu ostao je centar društvenih i kulturnih događanja. Zahvaljujući ulaganjima iz pokrajinskih fondova, zgrada je 2013. godine obnovljena i proširena nadograđenim katom. Nedostaju još sredstva za unutrašnje radove u novom prostoru. Tu se odvijaju mnogobrojne aktivnosti, jer djeluju dva kulturno-umjetnička društva, sportaši, organizacija umirovljenika i druge udruge.

U fondu Povijesnog arhiva Subotica pod nazivom »Zadružni domovi i seljačke radne zadruge u subotičkom srezu 1948-1949.« (F: 275.67.7) sačuvan je novinski izvještaj (*Hrvatska riječ*, 6. veljače 1948.), kao svjedočanstvo atmosfere u izgradnji upravo ovog doma u Hajdukovu. Evo kratkog citata iz sveobuhvatnog izvještaja iz 1948. godine: »Naselja Donje Hajdukovo i Masarikovo, mada imaju dva posebna imena, predstavljaju ustvari jedno mjesto. Njih dijeli samo međunarodni put. Izgled sela je veoma lijep. Ono se nalazi nedaleko od Ludoškog jezera okruženo velikom šumom, poljima i vinogradima. Pored ceste odmah pri ulazu u selo, na čistini škole padaju u oči velike gomile naslaganog kamenja, šljunka i ostalog građevinskog materijala... Ovdje mještani sela podižu svoj zadružni dom...«. Selo je planiralo izraditi i ispeći 250.000 opeka za izgradnju doma i formiralo je radnu jedinicu sastavljenu od 150 omladinaca, objavljeno je u novinskom izvješću prije 70 godina.

»No go zona«

U suvremenom novinarskom žargonu, koji se odomaćio u pisanim i elektroničkim medijima, fraza iz naslova doslovce znači: »zona gdje se ne ide«. Pojam se odnosi na one dijelove europskih velegradova gdje se turistima i stanovnicima ne preporuča da posjete tu gradsku četvrt. U ovim »no go zonama« povećan je broj kriminalnih radnji, tu su stjecišta ilegalne prodaje narkotika, a u posljednje vrijeme tu se skrivaju ilegalni migranti i teroristi s Bliskog istoka. Ovakve gradske četvrti su postale poznate i u SAD-u, a jedno od najozloglašnijih je crnačka četvrt u New Yorku *Harlem*. Prije se to nazivalo i »crnački geto«, ali taj naziv, prije svega zbog stradanja Židova u II. svjetskom ratu, i u novije vrijeme nerado se koristi zbog Židova koji su bili primoravani da se presele u »novoodređena židovska geta«. Njihova tragična sudbina je opće poznata. U Subotici je ovaj geto za Židove bio formiran u dijelu grada oko današnjeg Ekonomskog fakulteta, s centrom u Ulici Marije Vojnić Tošinice. Zasad ni jedna skromna tabla ne podsjeća na to. U odnosu na »suvremena geta«, koja su, misli se, nastala »spontano« nacisti su formirali geta, pozivajući se na to da su u srednjem vijeku sami Židovi tražili da žive u posebnim gradskim četvrtima, gdje su vladali njihovi zakoni i običaji, gdje su podizali i svoje sinagoge. U suvremenoj urbanoj sociologiji ova pojava se zove prostorna segregacija. Znanstveno, empirijsko istraživanje ovog urbanog fenomena nastalo je početkom prošlog vijeka u Chicagu 1916. godine. Iz niza tavih socioloških istraživanja nastala je tzv. čikaška škola urbane sociologije. Najpoznatiji znanstvenik iz te škole je svakako **Ernest W. Burgess**, koji je ustanovio da se u jednom gradu prostorna segregacija događa u koncentričnim krugovima oko centra grada (konkretno, u Chicagu). Kasnije je ova teza malo modificirana, ali ostala je činjenica da su prostorne segregacije pojedinih grupa stanovnika gradova stare kao »civilizacija«, što bismo rekli: ništa novo na ovom svijetu.

Šta su to »burže«?

Početkom XI. stoljeća na prostoru prije svega zapadne Europe vladali su prilično kaotični odnosi: centralna vlast pojedinih kraljevstava nije baš funkcionirala. Jedino što je funkcioniralo je bio »biznis«, tj. trgovina robom koja je potjecala s Bliskog i Dalekog istoka i Indije. Kupci su bili prije svega tadašnja elita: plemstvo i svećenstvo. Trgovanje se smatralo »manje vrijednim zanimanjem«, i u početku trgovali su uglavnom Arapi, kasnije Židovi, Armenci itd. Zbog nesigurnosti na dugačkom putu, trgovci su se udruživali u karavane s naoružanom pratnjom, ali ni u začecima gradova oni i njihova roba nisu bili sigurni te su pored postojećih naselja tražili i dobili dozvole da izgrade svoja utvrđena trgovačka naselja koja su se zvala »burže« (francuski: *bouorgese*, njemački: *bürger*). Od ovih srednjovjekovnih naziva nastale

 Srednjovjekovni dio grada Bourgesa

su suvremene riječi: buržuj, buržoazija, odnosno njemački: *bürger*-građanin. U Francuskoj i danas postoji grad Bourges. Pošto trgovati nije bilo »nobles« trgovci su i po toj osnovi bili odvojeni, naročito ako su bili židovske vjere, i morali su živjeti u posebnim četvrtima, koja su se od XIII. stoljeća zvala: ghetto (riječ je nastala u Veneciji). Interesantno je da su u »srednjovjekovnoj Vojvodini«, u XII.-XIII. stoljeću, postojala dva arapska (muslimanska) trovačka naselja. Jedan u blizini današnjeg Apatina, a drugi kod današnjeg Čuruga; srednjovjekovni Churlach, koji je do 1238. godine imao i pravo držanja vašara (drugim riječima, pravo trgovine). Te godine to pravo mu je oduzeto i dodijeljeno Bečeju.

Prostorna segregacija Subotice

Naravno da i u našem, višenacionalom i višekonfesionalnom gradu postoji prostorna segregacija koja je i danas je uočljiva. Kada je grad dobio »status slobodnog komorskog grada« carica **Marija Terezija** je odredila da katolici trebaju stanovati odvojeno od pravoslavaca, granica razdvajanja je bila rječica Vok (danas Prvomajska ulica). Mađarima iz Kecskeméta, vjerojatno izbjeglicama, dužvoljeno je naseljavanje na prostor oko nekadašnje Jasibare. Tijekom vremena nastale su tri »nacionalne« ulice: Srpski šor (Arsenija Čarnojevića), Mađarska (Zrinskog i Frankopana) i Bunjevačka ulica (Ivana Antunovića). Kasnije je i Židovima dozvoljeno da se nasele u »grad« na prostor između Srpskog šora i Mađarske ulice. Još jedna etnička grupa imala je svoju ulicu: današnji Romi, koja se zvala Ciganska ulica (Svetozara Miletića). Kada sam ja bio srednjoškolac i kod nas je postojala »no go zona«, što je značilo da ako si bio iz drugog kvarta, nisi smio curu pratiti kući, npr. u Peti kvart, jer su ti od lokalnih momaka slijedile batine, osim ako ne trčiš brzo. Priznajem, tada sam dobro trčao, ali sam ipak ponekad dobio i batine. Sve ovo sam ispričao da vas podsjetim da je nekada i Subotica bila »veliki svjetski grad«.

Mala slučajnost I VELIKA OČEKIVANJA

Možemo ovaj slučaj pripisati i čistom slučaju, ali svedjedo: podudarilo se da je dan nakon objavljivanja teksta *Miris poljskog smeća u Hrvatskoj riječi* divlji deponij na placu na uglu Preradovićeve i Ulice Istvána Iványija djelimično saniran. Nekoliko ljudi izašlo je u subotu prijepodne na pomenutu lokaciju, a već tijekom poslijepodneva raslinje je posječeno, a razbacano smeće skupljeno je u veliki kontejner. Rezultat: koliko-toliko kultiviraniji izgled napuštenog placa uz diskretnu naznaku građanima da, ako ih je već toliko stislo da se baš tamo isprazne sa svojim smećem, onda neka to već obavljaju manje nekulturno.

I nije građaninu – koji nema običaj istovarati se po tuđim dvorištima – bitno je li *Miris poljskog smeća* dopro do rukovodstva Čistoće i zelenila, komunalne policije, nadležnih za utvrđivanje vlasništva objekata, samog vlasnika ili do svih zajedno. Bitno mu je da je netko od njih shvatio da korov i smeće ne samo da se estetski ne uklapaju najbolje u sliku uređenog centra grada nego i da je takva lokacija rasadnik čitavog niza potencijalnih bolesti, čiji je uzrok nehigijena kao posljedica nekulture i neodgovornosti najodgovornijih.

Bilo bi sada, naravno, nerealno očekivati da se nakon ovog teksta ponovi čitav niz slučajnosti i da već sutra na trotoaru ispred stambeno-poslovnog objekta u Ulici Sándora Petőfija vidimo vlasnika *DG Companyja* kako sadi mladice gelegunja koje su radnici njegovog poduzeća počupali još prije dvije i pol godine i zbog čega mu je (uz propisanu globu) naloženo da to učini još prošle jeseni. Nerealno je, naravno, očekivati i da se poklopi da već sutra građevinska inspekcija obustavi radove na izgradnji nekakvog objekta na uglu ulica Dimitrija Tucovića i Subote Vrlića zbog nepostojanja ploče s informacijama tko gradi, što gradi i dokle gradi, te da čujemo nadležne da je zbog probijenih svih rokova uzurpiranja javne površine (nemogućnost prometa u Ulici Subote Vrlića) nepoznati investitor primjereno kažnjen. A koliko bi tek nerealno bilo očekivati da gradonačelnik **Bogdan Laban** i načelnik Policijske uprave u Subotici **Nenad Sekulić** su-

Drugo lice SUBOTICE

tra sazovu konferenciju za novinare i javnosti priopće imena odgovornih za sječu 200 metara drvoreda topola krajem studenog na zaobilaznoj cesti prema Paliću, odnosno izađu s podacima da je »rasvijetljen« požar na imanju člana Gradskog vijeća zaduženog za poljoprivredu **Simona Osztrogonca** u Bačkim Vinogradima početkom prosinca prošle godine i građanima kažu jesu li ova dva »slučaja« u međusobnoj vezi.

To su, međutim, u ovoj igri sreće, nazovimo je »rad i odgovornost vlasti«, očekivanja ravna onima glavnom zgoditku na lotou; očekivanja koja iziskuju mnogo veća ulaganja (recimo kontinuirani pritisak javnosti) i koja su zbog nedostatka istih također nerealna. Stoga za kraj budimo realni i nadajmo se skromno: primjerice, da već sutra netko – vlasnik, recimo, zašto ne? – izađe na plac na mjestu nekadašnjeg *Heislerovog kupatila* u Gomboškom sokaku (Ulica Petra Drapšina, stotinjak metara od Gradske kuće, prim. a.) i iz estetsko-sanitarnih razloga počne s uklanjanjem uznapredovalog korova koji svoje po okolinu opasno zdravlje crpi iz bolesti zvana lijenost.

Z. R.

Biserka Horvacki, voditeljica slamarske radionice u Američkom kutku u Subotici

Slama – »zlatno blago« od Boga dano

Organizirani rad u umjetnosti u tehnici slame prisutan je na sjeveru Bačke više od pola stoljeća. Iako se ovom umjetnošću najviše bave Hrvatice-Bunjevke, ni pripadnici drugih naroda ne kriju svoje oduševljenje predmetima i slikama izrađenim od »zlatnog žita«. Kako bi se ovo umijeće približilo i postalo dostupno svima, prije tri godine, u Američkom kutku (AC) Gradske knjižnice Subotica, pokrenuta je slamarska radionica čija je voditeljica mnogima poznata slamarka slamarskog odjela Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec* u Tavankutu, **Biserka Horvacki**.

Rodom je iz Varaždina, a u Subotici, gdje se udala i rodila dva sina, živi 32 godine. Zbog zdravstvenih razloga, fizički zahtjevniji

i aktivniji posao zamijenila je poslom u Gradskoj knjižnici Subotica, gdje radi posljednje četiri godine.

Kaže kako je uvijek voljela raditi ručni rad i u potrazi za nečim što će je ispuniti, izabrala je i zavoljela slamu.

»Moja svekrva **Anica Horvacki** je slamarka i uvijek sam se divila njenim radovima, a jako me zanimalo kako se stvaraju od nečega što je zapravo u prirodi otpad. Na nagovor sestre, uz veliku stručnu pomoć svekrve 2005. godine laganim korakom krenula sam u izradu prvih, jednostavnijih radova. Mislila sam da ja to nikada neću moći svladati jer ne znam nacrtati ni kuću, a onda mi se otvorio svijet u kojem sam dobila manualnu vještinu, ali važnije od svega je da maštam o slami i o tome što se sve

Mislila sam da ja to nikada neću moći svladati jer ne znam nacrtati ni kuću, a onda mi se otvorio svijet u kojem sam dobila manualnu vještinu, ali važnije od svega je da maštam o slami i o tome što se sve od nje može izraditi * Radionice se održavaju subotom od 10 do 12.30, najčešće pred blagdane Uskrs, Božić, potom za Dan žena, ali sastanemo se i kad se zaželimo

od nje može izraditi. Uključila sam se u slamarsku sekciju HKPD-a **Matija Gubec** u Tavankutu gdje sam mnogo toga saznala na radionicama u kojima razmjenjujemo iskustva. Voditeljica ove sekcije je neumorna **Jozefina Skenderović** koja nas redovito okuplja utorkom u prostorijama Hrvatske čitaonice u Subotici. Ona i **Marija Vojnić** su moji uzori. One nesebično pokazuju umijeće kreiranja različitih dijelova od slame koji će kasnije postati dio nekog predmeta ili slike. Sudjelujem svake godine i u radu nadaleko poznate slamarske kolonije u Tavankutu gdje izrađujemo slike od slame. Uživam u ovom kreativnom poslu i sada, nakon 13 godina.»

Biserka Horvacki ističe kako je slama nekako »vuče« raditi cvijeće, koje stavlja u ili na predmete, no najradije izrađuje nakit.

»Osluškujem sestru i moju nećaku koje vole nositi nakit od slame pa se trudim svake godine, napose za *Dužijancu*, nešto novo osmisлити. Od nakita sam do sada radila rajfove za kosu na koje sam veoma ponosna, češljeve, lančice, šnale, a izrađujem i čestitke, slike minijature, božićne i uskrsne suvenire.«

Na inicijativu koordinatorice Američkog kutka **Jelene Rodić**, koja je prepoznala Biserkin rad kao narodnu tradiciju našega kraja, u ovom je prostoru subotičke Gradske knjižnice 2015. godine, uz suglasnost Veleposlanstva SAD-a, pokrenuta slamarska radionica, čija je voditeljica naša sugovornica.

»U radionicama sudjeluju osobe od 7 do 77 godina, nema granica, bilo je i muških polaznika. Interesantno je da se prijavljuju i redovito dolaze djeca s majkama, a ja se trudim pripremiti što više materijala kako bi svatko od njih mogao nešto svojom rukom izraditi. Na početku radionice sudionike u uvodnom predavanju upoznajem sa slamom – našim zlatnim blagom od Boga danim, potom im kroz fotografije dočaram što se sve može izraditi. Naravno, najčešće su oduševljeni viđenim i onda biraju što bi sami željeli napraviti. Radionice se održavaju subotom od 10 do 12.30, najčešće pred blagdane Uskrs, Božić, potom za Dan žena, ali sastanemo se i kad se zaželimo. Izrađujemo suvenire

tematski vezane uz blagdane, a tijekom godine radimo čestitke, graničnike za knjige i drugo«, priča nam Biserka Horvacki i dodaje kako je najljepša uspomena iz radionica posjet Kutku američkog veleposlanika u Beogradu Nj. e. **Kylea Scotta** i njegove supruge. »Pokazali smo im što radimo, a oni nisu krili oduševljenje. Posebno me impresionirala supruga koja je na svoju kosu stavila rajf od slame, a sa sobom su ponijeli i suvenire od slame. Za mene je ovo potvrda koliko slama kao materijal, a potom predmeti i slike, od kojih neke spadaju u umjetnost naive u tehnici slame, može ukazati na blago našeg prostora.«

Na pitanje gdje se još promovira ovakav rad sa slamom, Biserka Horvacki kaže kako su slamarski odjel *Gupca* i njegova vodi-

 Biserka Horvacki i Nj. e. Kyle Scott sa suprugom

teljica Jozefina Skenderović prije desetak godina počeli raditi s djecom u Etno kampu Hrvatske čitaonice.

»Prije nekoliko godina sam ja nastavila tu dobru tradiciju i to tako da se u ovaj rad uključio Američki kutak koji je i sponzor slamarske radionice u Etno kampu. Na djecu prenosimo ovo umijeće s puno ljubavi jer smo po tome prepoznatljiviji.«

Na koncu, sugovornica najavljuje prezentaciju Američkog kutka iz Subotice na Staroj planini pod nazivom »Narodna tradicija – rad sa slamom«, na engleskom jeziku, gdje će se ponuditi suradnja ostalim AC u Srbiji, a ima ih osam. Ovu temu predstaviti će voditeljica subotičkog Američkog kutka Jelena Rodić i naša sugovornica, koja poručuje da će se rado odazvati gdje god ih pozovu.

I. Petrekanić Sić

Jubilej jedinog ekumenskog svetišta u Europi

Hodočašće Gospi na *Bunarić*

Budimo jasni, nije izvor čudotvoran, nego vjera * Prije 125 godina Crkva je i službeno dala svoj pristanak za ovo hodočasničko mjesto * Kruna slavlja bit će na samom proštenju

Marijansko svetište *Gospe od suza*, ili kako ga se rado naziva svetište na *Bunariću*, nalazi se na izlazu iz Subotice, na obodu jezera Palić, a specifično je po tome jer ga hodočaste vjernici i katoličke i pravoslavne vjeroispovijesti, te je ono jedino ekumensko svetište u Europi. Ove godine obilježava se 125 godina ovog Marijanskog svetišta. No, sve je započelo još 1872. godine kada je bolesna djevojka, koja je po nekima bila slijepa, a po drugima hroma, ozdravila.

Bitna je vjera

»Neki izvori govore da je djevojka bila slijepa, dok su drugi govorili da je bila hroma. Prema mojim zaključcima rekao bih da je

bila hroma«, kaže vlč. dr. **Marinko Stantić**, župnik župe *Marija Majka Crkve* i rektor svetišta *Bunarić* i pojašnjava: »Evo zašto sam takvog mišljenja: po govoru ljudi, djevojka je usnula san u kojem joj se Gospa ukazala i rekla joj je da se na tom bunaru okupa s vjerom i da će ozdraviti. Djevojka je to prenijela roditeljima, no oni nisu marili za to i to je prošlo nezapaženo. Nitko nije niti znao gdje se točno nalazi taj bunar. Na zimu iste godine otac je u saonicama djevojku vozao po *Bunariću*, jer su živjeli na okolnim salašima i ona je tada vidjela prizor iz sna, sada u stvarnosti (zato mislim da nije bila slijepa) i rekla je ocu da je to mjesto koje joj je Gospa u snu pokazala. Otac se počeo zanimati. Dovedi su je na taj bunar, okupala se i ozdravila je. Budimo jasni, nije izvor čudotvoran, nego vjera«.

Vijest o ozdravljenju se pročula i ljudi su se počeli okupljati, dolaziti na to mjesto, da bi 1893. godine, dakle prije 125 godina Crkva i službeno dala svoj pristanak za ovo hodočasničko mjesto. Tada je započelo javno štovanje ovoga marijanskog svetišta. Te godine podignut je križ, a tri godine kasnije je podignuta i kapelica koja se nalazi točno iznad bunara. Kasnije su sprovedene cijevi kako bi narod i danas mogao doći do vode s tog bunara.

»Zanimljivo je da je ta djevojka bila iz mješovitog braka i da su zbog toga na *Bunariću* podignute i katolička i pravoslavna kapelica. To je jedino ekumensko svetište u Europi, a vjerujem i u svijetu«, kaže vlč. Stantić.

Kip iz Siracuze

»*Bunarić* kao svetište je dosta dugo bilo, rekao bih anonimno. Zapravo, za *Bunarić* su znali Subotičani i ljudi iz okolnih mjesta. Tek 2002. godine, uređenjem velikog oltara i nakon materijalne obnove toga prostora, ljudi počinju više hodočastiti, iako je biskup **Matiša Zvekanović** još 1968. godine s hodočašća iz Siracuze donio kip *Gospe od suza* koja se štuje i ovdje na *Bunariću*«, kaže vlč. Stantić.

Prema raspodjeli liturgijskih slavlja na *Bunariću* se uvijek održavaju mise prvih subota u mjesecu kao i svi marijanski blagdani. Liturgijska slavlja započinju u drugu nedjelju iza Uskrsa, u nedjelju Božanskog milosrđa, a završavaju se 7. listopada na spomendan Blažene Djevice Marije Kraljice krunice. Vrhunac svih slavlja je proštenje, koje se slavi svake godine posljednjeg vikenda u kolovozu. Osim spomenutih slavlja, posljednjih godina su uvedene i neke novine. »Moj prethodnik, mons. **Slav-**

Križ na *Bunariću*
podignut je još 1893. godine

Nov bunar dubok 34 metra izbušen je 1956. godine

ko **Večerin** je ovdje na Bunariću uveo čin blagoslova vozača i vozila. To je još uvijek pomičnog datuma, te će ove godine biti održan 6. svibnja. Tom činu prethodi i blagoslov motora, koje organiziraju *bajkeri* i koji je zatvorenog tipa. Svako slavlje će biti prožeto ovim jubilejom, no svakako je kruna svega samo proštenje, za koje smo pozvali gosta, biskupa gospičkog mons. **Zdenka Križića**. Također na svećeničkom sastanku sam ponudio svećenicima da se svi značajniji događaji mogu održati na *Bunariću*, kako bi pridonijeli važnosti ovoga jubileja, tu mislim prvenstveno na *Zlatnu harfu*, susrete mladih i drugo», kaže vlč. Marinko Stantić.

Također, ostavljena je mogućnost župnim zajednicama da se organiziraju i po želji hodočaste *Gospu od suza*. Jedino što je potrebno jest da se prijave.

»Već imam hodočasnika koji su se prijavili, kao primjerice zajednica sv. Monike koja dolazi na blagdan Snježne Gospe, hodočasnici iz Slovenije su već bili, a očekujemo i druge vjernike«, kaže vlč. Stantić.

Časopis *Bunarić* koji uređuje vlč. dr. Marinko Stantić izlazi dva puta godišnje i među ostalim sadrži tekstove vezane uz sama događanja svetišta *Bunarić*, kao i druge prigodne tekstove koji su vezani uz Majku Mariju i odgoj. U ovome časopisu se nalazi i kompletan raspored liturgijskih slavlja u svetištu za ovu godinu, a po riječima vlč. Stantića to je reklamni materijal koji se tiska zahvaljujući tiskari *Rotografika*.

Tko poželi otići *Gospu od suza* po utjehu, zagovor ili snagu, može to učiniti tijekom cijele godine, jer je svetište uvijek otvoreno.

Ž. V.

Raspored slavlja na Bunariću

5. svibnja – Prva subota:

sveta misa u 9.30 sati

6. svibnja – sveta misa u 18 sati

i blagoslov vozača i vozila

24. svibnja – Marija Pomoćnica:

sveta misa u 18 sati

2. lipnja – Prva subota:

sveta misa u 9.30 sati

9. lipnja – Srce Marijino:

sveta misa u 18 sati

7. srpnja – Prva subota:

sveta misa u 9.30 sati

13. srpnja – Majka Božja Bistrička:

sveta misa u 18 sati

16. srpnja – Karmelska Gospa:

sveta misa u 18 sati

Počela sezona za pčelare: **Godina koja obećava**

»Sladak život« pod otvorenim nebom

Ovogodišnji ciklus proizvodnje meda počeo je, jer je krenula prva ispaša – ona na uljanoj repici. Uljana repica treba da ojača pčelinja društva i spremi ih za najvažniju ispašu, a to je ona bagremova

O d proljeća i medonosne ispaše na uljanoj repici, ispaše na bagremu, lipi, suncokretu i livadama, pa do kasne ispaše jesenskih i zimskih trava. Tako izgleda ciklus proizvodnje na otvorenom. Prošlogodišnjom proizvodnjom pčelari se baš i ne mogu pohvaliti. Niske temperature desetkovale su bagrem, a nisu pčelama godile ni ekstremno visoke temperature u vrijeme cvjetanja suncokreta. Kada se sve to, uz još poneku teškoću zbroji, pčelari će reći da se prošlom, 2017. godinom baš i ne mogu pohvaliti. Ali zato dobru proizvodnju očekuju u sezoni koja je tek počela. Preduvjeta za to ima, jer je ova zima bila blaga tako da su u novu sezonu pčelinja društva ušla dobro pripremljena. No, u ovoj proizvodnji koja se odvija pod otvorenim nebom rizik uvijek postoji, jer pčelama ne odgovara ni previše kiše i hladnog vremena, ni ekstremno visoke temperature.

Uljana repica

Bojan Zetović iz Monoštora pčelarstvom se bavi tek godinu-dvije, ali je zadovoljan kako su njegova pčelinja društva prezimila.

»Imao sam manjih gubitaka, ali je to bila moja pogreška. Polako sam ovih dana počeo dodavati satne osnove radi proširenja i razvijanja društva. Legla ima dosta, sedam-osam okvira i sada nam kreće ispaša na uljanoj repici, što je važno zbog razvitka pčelinje zajednice. Nama je ovde najvažnija ispaša na bagremu i kako sada izgleda bagrem će oko 10. svibnja početi da medu«, kaže Zetović koji je bio zadovoljan i prošlom godinom, jer, kaže, još uvijek ne ide na količine proizvedenog meda, već na proširenje društava.

 Bojan Zetović (lijevo)

Pogodnosti za pčelare

Pčelarima je država konačno izašla u susret i dozvolila im da kamione za prijevoz pčela registriraju ne na cijelu godinu, već na četiri-pet mjeseci, što znači da pčelari ne plaćaju registraciju za razdoblje kada njihova vozila stoje. Tako ih registracija vozila za prijevoz košnica košta 10.000 godišnje, umjesto dosadašnjih 20.000 dinara. Po košnici država daje i poticaj od 700 dinara. Ovi poticaji isplaćuju se nekoliko godina, a u početku su iznosili minimum 500 dinara.

Ono što i dalje ostaje neriješeno su falsificirani medovi, a pčelari kažu da je to problem koga treba riješiti inspekcija. Savjet pčelara kupcima zato je kupovina meda od poznatih proizvođača.

Iskusni pčelar **Ivan Periškić** iz Monoštora već je svoj pčelinjak iznio za prvu ispašu. Nekoliko kilometara dalje od Monoštora, prema granici s Mađarskom. I to s razlogom, jer je s druge strane granice više od 100 hektara uljane repice koja je počela cvjetati.

»Uljana repica nam je tako da kažem odskočna daska za bagrem. Na početku su imale četiri-pet okvira legla, sada su već otišle na sedam-osam, a da bi bile spremne za bagrem trebaju imati najmanje 10 okvira legla. Uljana repica im je poticaj za proljetni razvoj, jer je puna peludi i nektara. Ispaša na uljanoj repici traje dva-tri tjedna, ovisno o temperaturi. Ako je jako toplo, cvjetanje će biti završeno za dva tjedna, a ako su temperature malo niže može potrajati i tjedan dana duže«, kaže Periškić.

Uljana repica sve više se vraća na njive sjevera Bačke, prije svega u atare Stanišića, Alekse Šantića i Lemeša, ali uljanom repicom zasijani su i veliki kompleksi s mađarske strane. A tu ispašu s druge strane granice naši pčelari više vole od domaće, jer, kažu, tamo se ne može dogoditi da u fazi punog cvjetanja repica bude tretirana preparatima otrovnim za pčele.

Homoljski bagrem i fruškogorska lipa

Trenutačne temperature od 24-25 stupnjeva idealne su za cvjetanje uljane repice, ali Periškić neće dočekati kraj njenog cvjetanja, jer ih čeka bagremova ispaša, i to na Homolju. Cvjetanje bagrema tamo traje od 25 do 30 dana. Prvo cvjeta bagrem u podnožju, i to već oko 4.-5. svibnja. Nakon toga, kako temperatura raste, počinje i cvjetanje bagrema na većim nadmorskim visinama, a za bagremovim cvijetom idu i pčele.

»Bagrem cvjeta do 800 metara nadmorske visine. Ima ga i iznad te visine, ali tamo već ne medi. Bagrem na Homolju cvjeta do 1.-2., pa i 5. lipnja. Onda prestaje bagrem, ali počinje ispaša na livadama. Livade su u cvijetu do 20.-23. lipnja. Nas nakon toga čeka seoba pčela na lipu na Fruškoj gori«, kaže Periškić.

Kao iskusni pčelar zna da je lipa vrlo osjetljiva i da se može dogoditi da tri-četiri dana jako medi, pa se onda okrene vjetar i automatski lipa prestaje s medenjem. S Fruške gore pčele Periškić vraćaju na domaći teren – u Bačku, i to na suncokret. Ali tu nije kraj, jer i poslije suncokreta još ima medonosnih vrsta za pčele i to jesenskih i zimskih trava. Mede te vrste do samog mraza, a to je najbolji med za sama pčelinja društva.

Pčelari posla u pčelinjaku imaju poslije svake ispaše, jer se med vrca kada se završi jedna ispaša kako bi se dobili sortni medovi. Kakva će u konačnici biti ova godina, čiji početak obećava, ovisi od vremenskih uvjeta na koje pčelari ne mogu utjecati ni na koji način.

Z. Vasiljević

Tjedan u Somboru

Kad bi bilo

Neopisiva gužva ovih dana u Somboru. Sve neki nepoznati i strani ljudi. Preplavili grad. Ne, nisu došli u turističko razgledanje Somora, već zbog mnogo ozbiljnijeg posla. Gledaju ih Somborci u čudu, jer umjesto da sjede po lokalnim kavanama i restoranima, obilaze kulturne znamenitosti ili se fotografiraju u somborskom parku, oni bazaju po neakvim njivama. Gledaju, premjeravaju, obilaze, zagledaju, odu pa se vrate, pa opet gledaju, mjere, šire neakve papire. Ozbiljno i predano. A kako i ne bi kada u Somboru nisu došli zarad razonode već ozbiljnog posla. A što ćete ozbiljnijeg posla od traženja dobre lokacije na kojoj će se udariti temeljni kamen za novu tvornicu. Nije to makar što, ulažu se milijuni, radi posao za nekoliko desetljeća unaprijed, pa valja sve dobro vidjeti, odmjeriti. A i biti brz jer koliko sutra po tim istim njivama bazat će neki drugi ozbiljni ljudi koji su isto tako došli u potragu za mjestom koje je idealno baš za njihovu proizvodnju. I zato valja brzo odlučiti jer koliko sutra, odabrano mjesto sa strujom, kanalizacijom, vodom, plinom, s »čistim« imovinsko-pravnim odnosima, na idealnom mjestu bit će već rezervirano za onoga tko je bio brži i spretniji u procjeni da je baš somborska industrijska zona Bogom dano mjesto za pobosti prvi ašov i izliti temeljni kamen za buduće tvornice. Znaju oni dobro što rade, jer nisu tek tako, jadni neobaviješteni, stigli u Sombor. Smišljeno su odabrali gdje će doći. U grad koji je prema rezultatima istraživanju koje je proveo NALED, uz Rumu i Novi Sad, vojvođanski grad baš po mjeri investitora. U grad koji je među 17 lokalnih samouprava Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske »koje su u prethodnih godinu dana kroz proces certifikacije uspješno usvojile planove reformi i smjernice programa kreiranja dobre poslovne klime«. I zato treba biti brz, što prije svoju šapu staviti na neki lijep komad u industrijskoj zoni i iskoristiti prednosti sredine koja je kreirana baš, baš po mjeri investitora.

Kraj

Prvi dio priče fikcija je autora i nema nikakve veza sa stvarnim događajima i mjestima.

Z. V.

U Hrtkovcima održan susret volontera Caritasa Srijemske biskupije

Radujmo se pomažući drugima

»Osnovni cilj nam je da se u svim župama formira župski Caritas. Drago nam je što nam se priključuju mladi koji su buduća nada Caritasa u Srijemskoj biskupiji«, ističe Petar Dulić

Više od 50 volontera i članova osoblja Caritasa iz župa Srijemske Mitrovice, Beočina, Čerevića, Srijemske Kamenice, Šida, Sota, Jamene, Zemuna, Hrtkovaca, Nikinaca i Platičeva, okupilo se 21. travnja u Hrtkovcima, na redovitom susretu Caritasa Srijemske biskupije. Prvi dio susreta bio je posvećen duhovnoj obnovi volontera, o kojoj su govorili direktor Caritasa Srijem vlč. **Jozo Duspara** i grkokatolički svećenik prečasni **Mihajlo Malacko**. Prezentiranje o volonterizmu u drugom dijelu susreta održala je **Jovana Lončarević** iz Caritasa Srbije, nakon čega je uslijedila razmjena iskustava volontera, kao i predstavljanje svih njihovih karitativnih aktivnosti koje organiziraju tijekom godine.

Zajednica volontera

Tijekom predavanja bile su obuhvaćene dvije teme. U prvoj se o volonterizmu govorilo s kršćanskog stanovišta, dok se u drugom djelu poseban akcent stavio na značaj karitativnog djelovanja.

»Pozvali smo volontere da budu aktivni u svojim zajednicama, s posebnim naglaskom na njihove aktivnosti u svojim župama. Danas je teško doći do volontera i održati ih da budu stalni i trajni. To je i normalno s obzirom na današnje uvjete života. Mi živimo u jednoj siromašnoj sredini i ljudi nemaju velike plaće, tako da svatko razmišlja kako zaraditi novac, a volonterski rad je besplatan. No, i pored toga, uvijek se nađe jedan dio ljudi koji žele dati svoj doprinos župi, kako bi pomogli ljudima koji su u potrebi. Za svakog od njih je također važno da pronađu te ljude, kako bi im Caritas preko svojih projekata, mogao pomoći«, istaknuo je vlč. Duspara.

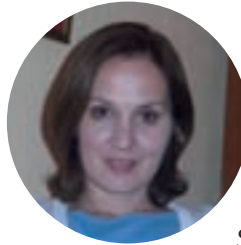
Najveća nagrada, osmijeh

Jedan od ciljeva ovakvih susreta je i aktiviranje mladih u volonterskom radu i razvijanje njihove svijesti o značaju pomaganja drugima.

»Uz pružanje pomoći drugima, mi pomažemo i samima sebi. Nije dovoljno kada se angažiramo samo onda kada su ekstre-

Tjedan u Srijemu

Nada za bolja vremena

mne, izvanredne situacije nego je važno da to činimo i u svakodnevnom životu. Lijepa riječ, podrška i prosto samo prisustvo nekoga pored nas, u bilo kom trenutku, može puno pomoći. Zato su ovi susreti dobri, kako bismo afirmirali, poboljšali i povećali broj naših volontera. Mislim da ćemo uspjeti napraviti dobar tim, koji će svakodnevno biti dostupan«, kaže Jovana Lončarević, ističući da je svoje prvo volontersko iskustvo imala s navršениh 16 godina života.

»To je bio projekt kada smo pomagali djeci bez roditelja ili s jednim roditeljem. Tada me je ponukala želja da im uljepšam djetinjstvo i da ih natjeram da se smiju. Jer, kako kaže jedna poslovica, 'ako vidiš prijatelja bez osmjeha, daj mu svoj'. Rad s tom djecom je zahtijevao mnogo truda, mnogo vremena i odricanja, ali kad ti se dijete na kraju osmijehne, nema veće nagrade i nema veće sreće«, navodi Jovana.

Iskustva karitativnog djelovanja podijelio je s nama i koordinator Caritas Srijem **Petar Dulić**.

»Počeo sam volontirati 2010. godine, na jednom projektu koji smo radili s Caritasom Italije a koji se odnosio na siromaštvo. Kroz projekt smo mogli saznati u kojim uvjetima žive ljudi na području Srijemske biskupije. Iz tog projekta se razvio projekt 'Razvoj centara za slušanje', u okviru kojeg su ljudi mogli dolaziti i razgovarati s ljudima iz Caritasa o svojim problemima. Nakon toga je proizašao projekt zbog kojeg smo se okupili u Hrtkovcima a koji nosi naziv 'Razvoj župskog Caritasa i smanjenje siromaštva'. Osnovni cilj nam je da se u svim župama formira župski Caritas. Drago nam je što nam se priključuju i mladi, koji su buduća nada Caritasu u Srijemskoj biskupiji«, navodi Dulić.

Domaćin susreta ovog puta bila je župa Hrtkovci.

»Čast nam je što smo mogli ugostiti veliki broj volontera. Župski Caritas je srce biskupije i nema župe bez karitativnog rada. Cilj djelovanja Caritas je nesebično darivanje drugima, kao i prepoznavanje ljudi u potrebi, što je izuzetno vrijedno i važno«, kaže župnik u Hrtkovcima **Ivica Živković**.

S. Darabašić

Ono što je bilo najavljeno i dugo očekivano, sada je i učinjeno. Nekadašnji gigant mesne industrije Industrija mesa *Srem* iz Šida, konačno je dobila novog vlasnika. Nakon 17 godina i više neuspjelih pokušaja preuzimanja *Srema* i pokretanja proizvodnje u ovom nekadašnjem mesnom gigantu

koji je svojevremeno zapošljavao oko 2.000 radnika, postalo je izvjesno da će njeni pogoni ponovo početi s radom. To je službeno i potvrđeno 26. travnja kada je potpisan ugovor stečajne upravnice ovog poduzeća **Danijele Vidaković** i novih vlasnika **Bratislava Bogatića** i **Milka Đurđevića**, konzorcija klaonice *Agropapuk* iz Kukujevac a klaonice *Đurđević* iz Pečinaca. Potpisivanju ugovora nazočio je i ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva **Branislav Nedimović** i predsjednik Općine Šid **Predrag Vuković**, koji su tom prilikom izrazili nadu da će se otvaranjem proizvodnih kapaciteta stvoriti mogućnost za zapošljavanje više od 100 ljudi iz šidske općine. Kako je Nedimović istaknuo, u *Sremu* će se obrađivati 400 goveda dnevno što će pomoći da se ispunje kapaciteti za izvoz u Tursku. A inicijativa za bescarinski izvoz goveđeg mesa i suncokretovog ulja pokrenuta je prije više od godinu dana, prilikom razgovora predsjednika države **Aleksandra Vučića** i predsjednika Turske **Erdogana**. Sporazum s Turskom predviđa izvoz od 5.000 tona goveđeg mesa, a u narednom razdoblju će se razgovarati o povećanju tih kvota. Prema njegovim riječima, pojavio se problem, nedostatak klaonica, objekata koji mogu svojim kapacitetima i tehnološkim karakteristikama zadovoljiti potrebe proizvodnje goveđeg mesa. U tom smislu, proizvodni kapaciteti koji postoje u Šidu pokazali su se kao idealni. Ministar Nedimović pozvao je sadašnje, ali i bivše stočare da pokrenu tov junadi, ističući da će im ove godine biti povećane subvencije za uzgoj junadi. Poziv stočarima uputili su i novi vlasnici, pozivajući ih da se baziraju na tov junadi kako bi pokretanjem proizvodnje u Šidu skupa krenuli naprijed. O značaju pokretanja proizvodnje u mesnoj industriji ne treba ni govoriti. Od 2001. godine, od kada je to poduzeće u stečaju, hale, hladnjače i proizvodni pogoni stoje prazni. Najteže je onima koji su dio, a neki i cijeli svoj radni vijek proveli u njemu. Šidani se sa sjetom sjećaju vremena kada se radilo punim kapacitetom. Na kraju prošle godine dug *Srema* iznosio je 577 milijuna dinara. Prodaja ovog poduzeća ujedno je i nada da će 230 radnika uspjeti namiriti svoja zaostala potraživanja.

S. D.

Kreativni postupci

Za uspješno poslovanje neophodno je da se ideje, ponuda, način rada i nastup na tržištu preispituju, dopune i obogate novim sadržajima, a do njih se stiže kreativnim postupcima

Brainstorming. Predstavlja svojevrsnu burzu ideja. Temelji se na činjenici da su različiti ljudi iz različitih struka i profesija bogati idejama, a i vinariju promatraju/analiziraju sa svoje točke gledišta (npr. vinari, enolozi, ugostitelji, turizmolozi, krajnji korisnici odnosno gosti, predstavnici turističkih agencija i drugi relevantni pojedinci). Pretpostavka za kreativnost je povjerenje. Nije dovoljno samo da sudionici budu iz različitih oblasti, nego između njih treba postojati i simpatija kako bi se stvorila klima povjerenja. Zbog toga je sastav sudionika izuzetno važan.

O ideje do odluke

Različiti pristupi omogućuju kreativnost, da se neke nedoumice u radu ustanove i raščiste poprilično unaprijed, jer je upravo ova raznovrsnost ključ bogatstva ideja *brainstorming* skupova.

Za ove skupove važno je i preporučuje se da broj sudionika bude najviše 6 do 8 (kako ne bi došlo do suvišnog gomilanja ideja), da se tijekom *brainstorminga* ne iznose ni pozitivne ni negativne ocjene o idejama (jer se daju prijedlozi, cilj nije ocjenjivanje) i da se trajanje skupa ne oduži (optimalno bi bilo 30 minuta, jer se poslije toga kreativnost iscrpljuje). Ideje se zatim vrjednuju i rangiraju pri čemu u formiranju redoslijeda odlučujuću ulogu imaju prije svega profil i pozicija vinarije, uzimajući u obzir i ulogu ekonomskih parametara (koliko to košta, što je dobit). Također, kada se razmatraju šanse za uspjeh jedne ideje u vinariji, važnu ulogu, ponekad čak i centralnu, imaju vremenske i osobne mogućnosti. Konačnu odluku trebamo donijeti sami. Od nastanka ideje do odluke o ostvarenju potrebno je bar šest do osam tjedana. Najuspješniji *brainstorminzi* su oni koji se ponavljaju. Čim se nauče i ustanove metode, a za to je dovoljno 3 do 4 prilike, između pojedinih ponavljanja može proći i pola godine.

Od doživljaja do uživanja

Logički postupak. U logičkom postupku presudnu ulogu ima analiza onih prethodnih funkcija i sustava koji su predstavljali odgovarajuća i dobra rješenja sve dok se ne kreiraju potpuno nova rješenja i usluge. Kod analize funkcija vinarije prvenstveno se proučavaju funkcije pojedinih segmenata ponuda, od berbe (doživljaj) do konzumiranja (uživanje). Analizirajući funkciju po funkciju (dio po dio) kritički se preispituju kakve se mogućnosti nude za poboljšanje. Analizom sustava dobijamo uvid jesu li primijenjena rješenja zanimljiva i ubuduće (trendovi!).

U suštini, svejedno je koja će se metoda primijeniti kako bi se donijela odluka. Od mnoštva ideja, samo u drugom koraku treba izabrati onu koja dolikuje/priliči našoj vinariji, odnosno odgovara ciljnoj grupi (»jutro je pametnije od večeri!«). Ovo vrjednovanje ideje zasniva se, naravno, na poznavanju vinarije (SWOT anali-

za – prije svega jake strane, mogućnosti i financijska snaga). Nadalje, treba postaviti i prognozu budućeg načina tretiranja ciljne grupe.

U nesigurnim vremenima vrjednovanje ideja i prognoza trebaju se sagledati iz tri različita ugla, a to su optimizam, pesimizam i moguće.

Davanje imena

Vinariji treba dati prikladno ime. Ne »fensi« ime (ne fantazirati!), već takvo koje izaziva pozitivno djelovanje i aktivizaciju ciljne grupe te budi atmosferu iščekivanja. U imenu neka bude dobro prepoznatljiva pozicija i jaka strana vinarije.

Dobro ime je jedinstveno, izražajno i dugo se čuva (ostaje) u memoriji. Složenice, skraćenice, upotreba stranih jezika – sve to ciljna grupa odmjerava i prosuđuje. Osnovni uvjeti svakog davanja imena su, osim originalnosti, i prepoznatljivost i razumljivost, izgovorljivost, pamtljivost i reproduktivnost oblikovani tako da ukažu na pretenzije vinarije. Ime vinarije, svakog njenog proizvođača i usluge sastavni je dio CI (Corporate Identity – u ovom slučaju identiteta vinarije) i time po logici pri svakom saopćenju ima značaj na polju CD (pogledati: Corporate Design) i CC (pogledati: Corporate Culture).

Održavanje kvalitete

Već je rečeno da svaka vinarija posjeduje objektivnu i subjektivnu kvalitetu. Osnovni uvjet dobrog, perspektivnog, dugoročnog rada i uspješnog poslovanja za svaku vinariju je odlična objektivna kvaliteta i visoki nivo subjektivne kvalitete.

Objektivna kvaliteta (ono što se »vidi«) zavisi od kvalitete osnovnih sirovina, svjesnog izbora ponude, pružanja usluga i ugošćavanja (gostoprimstva), organizacije radnog i uslužnog procesa, ambijenta eksterijera i enterijera kao i od savršene higijene. Važni su i dobavljači koji garantiraju dobru kvalitetu. Zapamtimo: za sve što činimo i nudimo mi preuzimamo odgovornost prema gostu.

Subjektivna kvaliteta (ono što se »osjeća«) je svaka svojstvenost koja stvara ambijent u kojem čovjek igra glavnu ulogu (dekoracija, uniforma, kultura ophođenja i usluživanja, način postavljanja stola, izbor čaša i pribora za jelo, itd.).

Posebnu kvalitetu predstavlja jelovnik. Svejedno je hoće li pokraj svakog stola biti postavljena veća mobilna tabla s izborom jela i pića ili će na stolovima biti klasičan jelovnik. Jelovnik uvijek nešto obećava gostu i shodno tome se treba izabrati tip i veličina slova, izgled, izbor riječi, imena jela, format i prijelom. Osim ovoga, i za jelovnik važi – manje je više. Simptomatično je da se ljudi uvijek rjeđe nađu u situaciji da odlučuju. Ili će tražiti jedan prijedlog iz brojne ponude jela ili će zamoliti/zadužiti nekoga tko će to preuzeti na sebe. Preporučljivo je primijeniti »pravilo 10« – većina ljudi od 10 početnih ponuđenih mogućnosti ne zna samostalno donijeti odluku. To znači da ako gost

dobije više od deset varijacija, prijedlog domaćina u vinariji mora biti apsolutno prihvatljiv za gosta (ali i za vinariju i to ne samo po ekonomskim efektima – sjetimo se neekonomskih efekata!).

U sastavljanju ponude na jelovniku istaknuti značaj imaju dva pristupa: regionalni i sezonski specijaliteti. Nažalost, često se u brojnoj ponudi jela i pića ne mogu otkriti obje karakteristike. U jelima i dekoraciji trebaju se naglasiti regionalne, sezonske i specijalne karakteristike. Time nudimo vjerodostojni specijalitet, a ne neku neodređenu bezličnu i bezvrijednu varijantu. U ponudu jela i pića možemo uključiti i običaje. Ne samo vjerski blagdani nego i drugi običaji mogu dati i biti polazne točke za ponudu lokalnih specijaliteta.

Atila Dunderski

Šumska kraljica gostovala i u Beogradu

BEOGRAD – Opera za djecu *Šumska kraljica* petrovaradinskoga skladatelja **Franje Štefanovića** gostovala je prošloga tjedna u Beogradu, gdje je igrana na sceni Kulturnog centra *Čukarica*. Ostvarilo se to nakon više pokušaja za pronalaženje pozornice za gostovanje opere u glavnom gradu Srbije. Štefanovićevo djelo, napisano prije skoro stoljeća, postavljeno je ponovno prije nekoliko godina u suradnji HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina i Muzičke škole *Isidor Bajić* iz Novog Sada. Od tada je *Šumska kraljica* izvođena u Novom Sadu, Subotici, Šidu, Osijeku i Zagrebu.

Za beogradsku izvedbu zaslužni su **Jelena Vuksanović** (Ružica), **Nemanja Trujić** (Dinko), **Dimitrije Savić** (Patuljak), **Jelena Kovačić** (Vila), korepetitorica **Dunja Crljanski** i profesorica **Ana Kovačić**, alfa i omega ove predstave. Posjećenost je bila dobra, čarolija opere osvojila je publiku i postoje mogućnosti da se ovo gostovanje ponovi. Gostovanje u Beogradu je financijski pomoglo resorno pokrajinsko tajništvo, dok je u pronalaženju scene na kojoj su gostovali pomogla ZHB *Tin Ujević* iz Beograda.

M. K.

Puhački orkestar iz Valpova u Novom Sadu

NOVI SAD – Puhački orkestar Dobrovoljnog vatrogasnog društva iz Valpova bio je u kraćem posjetu Novom Sadu. U nedjelju, 29. travnja, orkestar je održao koncert puhačke glazbe u župnoj crkvi Imena Marijina nakon mise na hrvatskom jeziku. Na posjetu i koncertu zahvalio im se župnik i dekan preč. **Robert Erhard**.

M. T.

Kristina Ivković na domaćim tjednima mode

BEOGRAD – Modna dizajnerica iz Subotice **Kristina Ivković** sudjelovala je na ovogodišnjem *Belgrade Fashion Weeku* u okviru programa *Fashion Incubator* koji podržava mlade kreatore. Ovom prigodom predstavila je svoj streetwear brand *Le Butt*. Nekoli-

ko dana kasnije *Le Butt* je predstavljen i u okviru *Serbia Fashion Weeka* u Novom Sadu u selekciji stiliste **Srđana Švelje** na reviji *Grace & Heroes*. Na revijama su prikazani manje komercijalni proizvodi iz brenda *Le Butt* dok će se u prodaji naći i komercijalniji proizvodi poput tajica, sportskih topića, majica, kupaćih i dr. *Le butt* proizvodi će biti dostupni u nekoliko beogradskih concept prodavaonica kao i online.

Ritam Europe u Novom Sadu

NOVI SAD – *Ritam Europe* je glazbena manifestacija kojom se obilježava 9. svibnja, Dan pobjede nad fašizmom. Ovu manifestaciju, dvanaestu godinu za redom organizira Studentski kulturni centar Novi Sad. Ove godine će na taj datum na novosadskom Trgu slobode biti održan koncert na kojem će nastupiti rock sastavi *Disciplin A Kitschme* iz Beograda, *Let 3* iz Rijeke i *The Toasters* iz New Yorka (SAD). Uvertira u večernji program bit će lokalni bend *3 kapljice*. Početak je u 20 sati, a ulaz je besplatan.

Ljetna škola hrvatskog folklora u Zadru

ZAGREB – Hrvatska matica iseljenika obavještava da su otvorene prijave za ljetnu Školu hrvatskog folklora koja će biti održana od 2. do 11. kolovoza 2018. godine. Rok za prijavu je 4. lipnja. Sve informacije i prijava nalaze se na internetskoj stranici HMI-ja: www.matis.hr.

Podučavat će se nošnje, pjesme i glazbala (tambure i tradicijska) hrvatskoga jadranskoga područja, točnije plesovi i glazba otoka Krka, Cresa, Raba, Paga, Silbe, Splita, Trogira, Kaštela, Čiova, Makarskog primorja, otoka Šolte, Brača i Hvara, Korčule, Mljeta i Lastova, poluotoka Pelješca, Dubrovačkog primorja, Konavala, Župe dubrovačke, Rijeke dubrovačke, doline Neretve, Dubrovačke kontradance te plesovi Šibenskoga uzmorja i otoka. Od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama, a koji pripadaju jadranskome području, podučavat će se plesovi i glazba južne Hercegovine i plesovi Hrvata Boke kotorske.

Započela *Dužijanca* 2018.

Blagoslov žita

Blagoslov žita na blagdan sv. Marka drevni je obred Katoličke Crkve kojega njeguju i bunjevački Hrvati. Toga dana, 25. travnja, u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* blagoslovljeno je žito na njivi na kojoj će biti održano ovogodišnje jubilarno 50. *Takmičenje risara* te je time započeo ovogodišnji program *Dužijance*.

Slavlje je započelo misom u mjesnoj crkvi sv. Josipa Radnika koju je predvodio župnik **Dražen Dulić**, uz koncelebraciju mons.

Andrije Anišića i mons. **Stjepana Beretića**. Misa je prikazana za pokojnu **Katu Rogić** iz Đurđina, o 25. godišnjici njezine smrti i tako joj je odano priznanje za sve što je učinila za *Dužijancu*.

»Radom u tehnici slame počinje se baviti još kao djevojčica, vrlo brzo se osamostalila i tražila vlastite načine izraza, izgradila je vrlo prepoznatljiv i respektabilan stil oblikovanja, za nju umjetnički kritičar i veliki organizator naivne umjetnosti **Mirko Šolaja** kaže da je »Generalić u tehnici slame«, rekao je o Rogić predsjednik UBH *Dužijanca* **Marinko Piuković**.

Nakon mise upriličena je procesija od crkve do njive gdje je mjesni župnik Dražen Dulić blagoslovio žito.

Piuković je izrazio zadovoljstvo što svake godine i ovaj blagoslov žita u sklopu *Dužijance* privuče sve više ljudi, a rekao je i kako je bitno najprije od Boga tražiti blagoslov za nešto za što će mu se nakon nekoliko mjeseci zahvaljivati. Predsjednik udruge ovom prilikom predstavio je i ovogodišnjeg gradskog bandaša **Marka Križanovića** i bandašicu **Mariju Piuković**, kao i domaćine *Takmičenja risara* **Mariju** i **Stipana Kujundžića**.

Ove godine obilježava se i 50 godina od održavanja gradske *Dužijance* te 25 godina zajedničkog slavlja gradske i crkvene *Dužijance*.

J. D. B.

Književna večer posvećena Iliji Okrugiću Srijemcu održana u Surčinu

Podsjećanje na vlastito kulturno blago

L iterarna sekcija koja djeluje u okviru Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu organizirala je u subotu, 28. travnja, književnu večer posvećenu **Iliji Okrugiću Srijemcu**. Ovo je bila prva u ciklusu od tri literarne večeri kojima članovi ove udruge žele podsjetiti na djelo hrvatskih književnika iz Srijema: uz Okrugića, to su još **Antun Gustav Matoš** i **Stanislav Preprek**. Uz pjesme Ilije Okrugića, u subotnjem programu imali smo prilike čuti i nove stihove i aforizme članova literarne sekcije domaćina, uz glazbenu pratnju članova glazbene sekcije, skupine *Momci s Orešca*. Svoje nove stihove predstavili su: preč. **Marko Kljajić**, **Stjepan Volarić**, **Ivica Ljevar**, **Marija Brzić**, **Irena Obradović** i gošća iz Zemuna **Danijela Lukinović**.

Svestrani djelatnik

O značaju Ilije Okrugića Srijemca u prvom redu kao svećenika, a potom i kao književnika govorio je preč. Marko Kljajić.

»Najplodniji dio njegovog svećeničkog i književnog djelovanja jeste Srijem. Zato je dobio i pridjev Srijemac. Ne samo zbog rođenja, nego i zato što je kao župnik došavši iz Slavonije u Petrovaradin u župu sv. Jurja tu ostao 30 godina. Tu je i završio svoj život kao i svoje sveukupno djelovanje. Kao darovit intelektualac, ostavio je iza sebe veliko djelo koje nažalost nije bilo toliko poznato. U posljednjih 15 godina dosta se uradilo na promociji njegovih djela, a sve zahvaljujući profesorici **Jasni**

Melvinger. Njegova cjelokupna pismena, književna ostavština, ostala je zavještana u Matici srpskoj u Novom Sadu, koju je nakon Ilijine smrti tu predala njegova sestra. Je li to razlog ili je postojao neki drugi, što njegova pismena ostavština nije do sada otkrivana i objavljivana, možemo samo spekulirati. Rado sam govorio o njemu kao liku svećenika, s obzirom na to da sam i sam proveo 20-ak godina u gradu u kojem je on bio župnik u Petrovaradinu. Bio sam čak i jedan od njegovih indirektnih nasljednika u najstarijoj župnoj crkvi sv. Jurja sagrađenoj poslije oslobođenja od Osmanlija. Ilija je pisao profanu poeziju, drame, romane, ali i sakralnu poeziju, a posebno je nadahnuta njegova jaka duhovna poezija. Neke od njegovih pjesama je obradio i uglazbio naš poznati glazbenik **Stanislav Preprek**«, istaknuo je vlč. Kljajić.

Skrb o baštini

Smisao održavanja književnih večeri u Surčinu je i poticaj pripadnicima hrvatske zajednice da više skrbe o kulturnoj baštini Hrvata u Srijemu.

»Sam sustav obrazovanja ovdje ne ide nam na ruku, pa se moramo sami snalaziti i to istraživati. Mi kao nacionalna manjina moramo sami čuvati to svoje blago. To je jedini način da naš identitet ostane nama poznat. Udruge koje postoje u Vojvodini, ali i u cijeloj Srbiji, trebaju to raditi. Jer naša povijest ne počinje od nas, nego moramo misliti i na ono što baštinimo«, kaže voditeljica Literarne sekcije **Irena Obradović**.

Za početak će biti predstavljeni pjesnici iz XIX. i XX. stoljeća, potom će se prijeći na promociju »pjesnika-suvremenika«.

»Na mene je poseban dojam Ilija Okrugić ostavio zato što je bio svestrano obrazovan čovjek. Ta svestranost koju je on nosio u sebi, talent za muziku i pisanje, poznavanje sedam stranih jezika, sve to govori koliko je ljudski duh bogat i koliko znači raditi na njemu i dalje ga razvijati. I to je bitno i za današnje generacije, da se odvaže i da rade na svakom talentu kojeg imaju«, ističe Obradović.

S. Darabašić

Radni sastanak u povodu zajedničke manifestacije

Srijemci Srijemu u zemunskom *Madlenianumu*

U operi i teatru *Madlenianum* u Zemunu 3. lipnja bit će održana ovogodišnja zajednička manifestacija srijemskih udruga kulture *Srijemci Srijemu*. Datum, kao i drugi detalji vezani za održavanje ove tradicionalne manifestacije, koja se nakon Srijemske Mitrovice, Šida, Novog Sada i Stare Pazove ove godine održava u Zemunu, dogovoreni su na radnom sastanku predstavnika HNV-a i hrvatskih udruga iz Srijema, koji je održan 27. travnja u Zemunu.

U dvosatnom programu, na sceni *Madlenianuma* nastupit će HKPD *Matija Gubec* iz Rume, HKD *Šid*, Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina, HKPD *Tomislav* iz Golubinaca, HKC *Srijem – Hrvatski dom* iz Srijemske Mitrovice, HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina, a prvi

puta na manifestaciji i članovi literarne sekcije HKC-a *Beograd*. U svojstvu domaćina, Zajednica Hrvata Zemuna *Ilija Okruglić* i Društvo hrvatske mladeži iz Zemuna prikazat će svoj dio programa, a gostujuća udruga ovoga puta bit će KUDH *Bodrog* iz Monoštor, odnosno njihova ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga*. Predviđen je raznovrstan program u okviru kojeg će se smjenjivati igrokazi, tamburaška glazba, zborovi i članovi literarnih odjela. Dogovoreno je da se do 3. lipnja održi još jedan radni sastanak kako bi se još podrobnije dogovorilo oko svih detalja vezanih za ovu manifestaciju.

S. D.

Natječaj Grada Subotice za kulturu u 2018. godini

Tri milijuna hrvatskim udrugama

Grad Subotica objavio je rezultate Natječaja za financiranje ili sufinanciranje projekata u kulturi za 2018. godinu. Na natječaju su sredstva dobile i hrvatske udruge s područja Grada, odnosno sufinancirat će se ukupno 37 njihovih projekata. Ukupan iznos natječajnih sredstava iznosio je 38,7 milijuna dinara od čega su projekti iz hrvatske zajednice dobili ukupno 2,99 milijuna dinara, odnosno 7,7 posto sredstava.

Od hrvatskih udruga sredstva su dobili: HKC *Bunjevačko kolo* za kazališnu predstavu *Skupština na čoši* (70.000), *Veliko prelo* (50.000), III. festival *Kulturna baština Bunjevaca bez granica* (50.000), *Dalmatinsku večer* (30.000), Ženska pjevačka smotra tradicijskog pjevanja (30.000), XXII. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* (50.000), Smotra dječjeg folklora *Djeca u Dužijanci* (90.000) i Godišnji koncert (50.000); UBH *Dužijanca za Dužijancu 2018.* (500.000), *Takmičenje risara* (400.000) i svečana akademija povodom obilježavanja jubilarnih godina *Dužijance* (50.000); KD *Ivan Antunović* za uređenje Bunjevačko-šokačke knjižnice *Ivan Kujundžić* (30.000), izložba *S Božjom pomoći – 50 godina Takmičenja risara* (40.000), projekt *Božićnjaci – izložba i konzerviranje* (30.000), *Dani biskupa Ivana Antunovića* (20.000) i Dan društva – književna večer uoči *Dužijance 2018.* (30.000); Hrvatska čitaonica za XI. Etno kamp (40.000), XVII. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku (70.000), XVII. Dani hrvatske knjige i riječi (150.000) i XVI. Pokrajinski susret pučkih pjesnika *Lira naiva* (100.000); HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta za VII. Seminar bunjevačkog stvaralaštva (100.000) i XXIII. Festival dječjeg stvaralaštva *Djeca su ukras svijeta* (70.000); Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame Tavankut za XXXIII. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame (100.000) i Noć muzeja (50.000); HGU *Festival bunjevački pisama* za V. tambura instrumental festival (50.000), XIV. Smotra dječjih pjevača i zborova (30.000) i XVIII. Festival bunjevački pisama (110.000); Matica hrvatska Subotica za časopis *Klasje naših ravni* (40.000) i knjiga **Milovana Mikovića** *Nocturno* (40.000); HLU *Croart* za VIII. Saziv umjetničke kolonije *Stipan Šabić* (60.000) i izložbu djela s iste kolonije (40.000); Hrvatska nezavisna lista za *Prela u Subotici* (40.000) i *Franjevačku crkvu i samostan sv. Mihovila u Subotici* (30.000); udruga *Hosanafest* za Festival hrvatskih duhovnih pjesama *Hosanafest* (120.000), HKPD *Đurđin* za Godišnji koncert (50.000) te Subotički tamburaški orkestar za Festivalne programe STO-a (80.000) i projekt *Tamburaši za jubilarnu Dužijancu* (100.000).

U raspodjeli sredstava Grad Subotica je gotovo u potpunosti uvažio prijedloge Hrvatskog nacionalnog vijeća za raspodjelu sredstava hrvatskim udrugama. Inače, na natječaju je podržano ukupno 190 projekata a uvjerljivo najviše sredstva dobile su tri manifestacije – 25. Festival europskog filma *Palić* (6.000.000), 10. kazališni festival *Desiré Central Station* (5.000.000) i 25. Međunarodni festival kazališta za djecu (4.000.000).

D. B. P.

KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora svoj godišnji koncert održao u Santovu

Oživljeno šokačko naslijeđe

U Santovu (Hercegszántó), mjestu u Mađarskoj, uz samu srbijansku granicu vidjelo se i čulo ono što dugo nije – na pozornici nošnja, običaji i ikavica šokačkih Hrvata. A sve to pokazali su članovi KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora koji su svoj godišnji koncert ove godine, umjesto u Monošturu, priredili u Santovu i na pozornici santovačkog doma oživjeli nekadašnju igranku u selu, zvuk gajdi, samice, tradicijsko monoštorsko pjevanje... A gledateljima puno srce, a kako i ne, kada su ih Monoštorci vratili njihovim šokačkim korijenima. Makar na kratko. Dovoljno da se svaki dio programa isprati pljeskom i s velikim emocijama.

Ikavico, dok ti ime traje

»Drago mi je čuti i vidjeti ovo naše šokačko naslijeđe. Moja mama se do svoje duboke starosti oblačila u šokačko ruvo, ja sam plesala u šokačkoj nošnji. Nema te naše nošnje više, nemamo više ni kulturno-umjetničko društvo«, kaže s nostalgijom **Marija Jelić** iz Santova.

»Meni se najviše dopalo što čuvaju tu našu ikavicu, jer to je naša riječ. Vidim s koliko ljubavi i brige čuvaju svoje šokačko naslijeđe, koliko im je stalo. Santovo je staro selo, mladi su otišli iz sela i te naše nošnje pohranjene su u škrinjama, jer ih više nema tko nositi. Čuvam i ja svoju nošnju, ali ne znam hoću li imatu prigodu obući ju«, kaže **Ankica Žužić**.

Uz Ankicu je i njezina sestra **Marija Žužić-Kovač** koja ima razlog više da bude zadovoljna ovim koncertom.

Koncert dakako nije propustio ni **Živko Mandić**, autor *Rječnika govora santovačkih Hrvata*.

»Mogu smjelo reći da ovaj kulturni dom ovako nešto još nije vidio niti čuo. Ti glasovi, ta sloga, čista lipa ikavica. Divota. Nošnja Monoštora i Santova je istovjetna, ali se u Santovu ona slabo nosi. Slični su nam i običaji. Ikavica nam je malo drugačija, ali može se reći da i mi i Monoštorci isto divanimo«, kaže Mandić.

Obnova prekinutih veza

A kako i ne bi isto divanili kada ih vežu isti šokački korijeni, ali je splet povijesnih okolnosti odredio da Santovo od ostalih šokačkih mjesta u Bačkoj razdvaja državna granica.

»Presjekla nas je granica još nakon Prvog svjetskog rata, što je prekinulo i mnoge obiteljske veze koje su se održavale 300 godina. Ali pokušavamo danas obnoviti naše veze i običaje. Mi u Santovu smo mnogo toga izgubili, kod nas se malo toga sačuvalo. Zato mi pokušavamo njegovati našu tradiciju kroz folklornu sekciju u našoj školi. Pomoć imamo i od naše učiteljice **Sonje** koja je završila studij u Zagrebu, koja je i preuzela školsku

folklornu sekciju«, kaže **Josip Šibalin**, ravnatelj vrtića, škole i učeničkog doma u Santovu.

Do sredine XIX. stoljeća Hrvati su bili dominantno stanovništvo u mjestu i činili su dvije trećine stanovnika Santova.

»Nakon Prvog vjetskog rata broj se iz godine u godinu smanjivao, a naročito je to bilo uočljivo 50-ih godina prošlog stoljeća, u vrijeme sukoba jugoslavenskog rukovodstva sa Sovjetskim Savezom. Došlo je tada do proganjanja našeg naroda, neki su proglašeni nepoželjnim elementima i čak su morali napustiti Santovo, napredni poljoprivrednici proglašavani su kulacima, oduzimani su im posjedi, proganjeni su. Mnogi su otišli i trbuhom za kruhom, jer je ovdje bilo sve manje mogućnosti za život i rad. Danas je zato od 2.100 stanovnika u Santovu, Hrvata oko 700«, kaže Šibalin.

U santovačkom vrtiću je 60 mališana, a u školi 160 učenika kako iz Santova tako i iz mađarskog dijela Bačke. Škola je dvojezična i u njoj djeca uče mađarski i hrvatski.

»Posljednjih godina uspostavili smo veze s Monoštorem, posjećujemo se s manjim delegacijama, a onda smo odlučili da tu suradnju iskoristimo tako što ćemo naše drage Monoštorce pozvati da nam budu gosti i prirede jedan cjelovečernji koncert. Sada se prvi puta predstavljaju samostalno. Ne treba reći da mnogi od naših Santovaca još uvijek imaju rodbinu u Monošturu, jer smo mi bili povezani i prije 200-300 godina«, kazao je **Stipan Balatinac**, predsjednik Hrvatske manjinske samouprave Santova.

»Dok ima dice, ima i nade, jer oni su naše blago i dicu tribamo učiti da budu Šokci, tribamo ih učiti našim običajima«, kazao je u svom pozdravnom govoru predsjednik *Bodroga* **Željko Šeremešić**.

Z. Vasiljević

Glazbeni opus Aljoše Šerića
(Ramirez i Pavel)

Sigurne vode radiofoničnog popa

Na hrvatskoj pop-glazbenoj sceni postoji jedna skupina bendova i autora koji su uvijek tu negdje (recimo, možete ih »uhvatiti« u većini show-ova na televizijama) ali ne spadaju u tzv. A ligu i samim time nisu oni koji »pune« velike dvorane i arene. Jedan od njih je i **Aljoša Šerić**, skladatelj, pjevač, tekstopisac i gitarist. Velika je vjerojatnoća da vam ovo ime ništa ne znači, ali se nadam da ćete njegovo djelo, koje predstavljamo u ovoj jednoj preporuci, ipak prepoznati...

Šerić je bio pjevač i frontmen skupine *Ramirez*, a danas se kao glazbenik ostvaruje u jednom drugom »projektu« koji nosi ime *Pavel*. Ozbiljniju glazbenu karijeru počeo je 2000. godine sa spomenutim *Ramirezom*, zagrebačkim indie-rock sastavom. Ta je glazbena »priča« trajala do 2011. i rezultirala je s četiri, u navedenom žanru podosta solidna studijska albuma (*Ramirez*, *Copy/Paste*, *Divovi i kamikaze* i *Svijet je lijep*).

Međutim, Šerić je već tijekom karijere s *Ramirezima*, 2007. pokrenuo projekt pod nazivom *Pavel* budući da je, kako je pojasnio, napisao pregršt laganijih pjesama koje s matičnim bendom nije mogao ostvariti. Ispočетка planiran kao Šerićev solo projekt, *Pavel* je polako prerastao u bend. *Pavel* nam je predstavio Šerića kao kantautora nježnijeg senzibiliteta, sklonijeg šlagerima bogatih aranžmana. Tako je indie-rockerski, gitarski zvuk *Ramireza* zamijenio klavirom i gudačima »voženim« *Pavelom*.

»*Pavel* je sasvim druga priča, zaslužio je tiho, nenametljivo promoviranje jer je i muzika takva, idealna za brojanje satelita ili povremeno buljenje kroz mokri prozor«, izjavio je u to vrijeme Šerić. Vjerojatno su ovoj probrazbi pridonijele i Šerićeve godine, koje, same po sebi, donose veću sklonost smirajima, a nerijetko i kompromisima.

Skupini *Pavel* se na drugom albumu *Od prve zvijezde ravno* (a dosad ih imaju ukupno četiri) pridružuje pjevačica **Antonia Matković** (koja kasnije postaje i Šerićeva supruga), te prerastaju u svojevrсни duo na tragu britanskih skupina *Beautiful South* ili *Belle and Sebastian*. Vremenom, Antonia u *Pavelu* dobiva sve

više prostora i dolazi u prvi plan samostalno izvedeći neke od bendovih najvećih uspješnica kao što su *Čuvaj me*, *Poslije nas* i *Ljubav*.

Radišan i posvećen glazbi, Šerić je u međuvremenu prepoznat i kod kolega koje su ga angažirale da i za njih napiše pokoj pjesmu. Pisao je tako za *Meritas*, **Jelenu Radan**, **Luku Nižetića**, **Masima Savića**, **Tonku** (solo projekt njegove kolegice iz benda i supruge Antonie Matković)...

Šerić pjeva o mnogim temama, ali najčešće o ljubavi. Međutim, njegovi su tekstovi nerijetko predmet sporenja među kritičarima i publikom, pa tako ima onih koji ga smatraju odličnim stihoklepcom do onih koji ga u tom kontekstu osporavaju.

»Okolo mojih tekstova često su se lomila koplja. Ne mislim da su najbolji i najpametniji na svijetu, jako se mučim s njima, ali baš zato što se toliko mučim teško dopustim da se dira u njih... Mislim da su oni okej, da su kako sam napisao – autentično osrednji«, kazao je Šerić u jednom intervjuu.

Za razliku od nekih drugih hrvatskih bendova novije generacije, *Ramirez* i *Pavel* nisu zaživjeli s ove strane Dunava, svirali su tek par puta u Srbiji. Imao sam prilike raditi intervjue sa Šerićem i u vrijeme *Ramireza* i u vrijeme *Pavela*, i mogu kazati kako je u pitanju ugodan i, glede viđenja vlastite glazbene karijere, skroman čovjek. Inače, u tzv. privatnom životu, uspješan je zagrebački odvijetnik (budući da se od glazbe u Hrvatskoj teško živi).

U najkraćem, Šerićeve pjesme su na određeni način, »best buy« varijanta aktualnog hrvatskog popa. One se vjerojatno neće pamtit kao pečat jedne generacije poput pjesama s potpisom **Dedića**, **Štulića**, **Rundeka** ili **Bareta**. Ali to ne znači da nisu vrijedne. Šerić ima 42 godine i još toga za ponuditi, posebice sada u kantautorskim domenama gdje karijere traju dugo (neki kritičari ga povezuju s **Arsenom Dedićem** i **Dorđem Balaševićem**). Ukoliko niste skloni eksperimentima, ukoliko volite sigurne vode radiofoničnog popa i pitkih melodija, Šerić i njegova glazba bi mogli biti tu za vas...

D. B. P.

Monodrama – *Biti s Bogom dovoljno je za sreću*

Moć molitve

Monodrama s. **Barbare Bagudić** *Biti s Bogom dovoljno je za sreću* prikazana je u petak, 27. travnja, na blagdan bl. Ozane Kotorske u dvorani Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* u Subotici. Jednostavna scenografija je samo jedan mali pokazatelj jednostavnoga života, kojega je živjela blažena Ozana. Ova drama je ujedno i doprinos sestara dominikanki, napose s. Barbare boljem upoznavanju blaženice, jer je

nedavno pokrenut postupak za proglašenje ove blaženice svetom, te je cilj bio potaknuti i druge na njeno štovanje.

Kako je u uvodnim riječima rekao vlč. **Dragan Muharem**, u ovoj monodrami je teško razgraničiti što je gluma, a što zbilja, jer s. Barbara ovom monodramom zapravo oživljava lik bl. Ozane Kotorske. Monodrama je prikazana u tri prizora, a prikazuje jednostavnost života Ozane Kotorske, prve blaženice Crkve u Hrvata. Ujedno, s. Barbara je prenijela i vlastito iskustvo duhovne radosti i poručila nazočnima kako je velika moć molitve.

Blažena Ozana Kotorska rođena je 25. studenoga 1493. godine u mjestu Releza i njeno pravo, krsno ime je **Kata Kosić**, dok joj je redeničko ime Ozana. Preminula je 27. travnja 1565. godine u Kotoru, a blaženom je proglašena 21. prosinca 1927. godine.

S. Barbara Bagudić pripada Kongregaciji svetih *Anđela čuvara*. Odrasla je u mjestu Gorjani pored Đakova, a školovala se u Gorjanima, Đakovu i Zagrebu prije nego se odlučila ići za Gospodinom. Nakon što je diplomirala na Fakultetu prometnih znanosti, smjer zračni promet, ulazi u novicijat sestara dominikanki na Korčuli. Nekoliko godina kasnije diplomirala je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu i stekla zvanje magistre katehetike. Danas živi u samostanu sv. Dominika i predaje vjeronauk u župi

sv. Jurja u Subotici. Želja joj je bila približiti lik blažene Ozane Kotorske, jer joj se čini da je premalo poznata i štovana među vjernicima.

Ovu duhovnu večer otvorio je Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod ravnanjem **Miroslava Stantića**.

Ž.V.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

SLUŠAJTE NAS, KONTAKTIRAJTE NAS I POMOŽITE NAM! Radio Marija živi od svojih slušatelja. Svojim darom činite našu zajedničku misiju mogućom! Svoje donacije možete uplatiti na račun: 160-324873-16 Svrha uplate: donacija. Primatelj: Udruženje Marija, Matije Gupca 10, 24000 Subotica. Svoje donacije možete doneti i u središnji studio u Subotici ili u Novom Sadu, možete ih dati Vašem župniku ili ubaciti u kasicu Radio Marije u crkvi ali s naznakom **ZA HRVATSKU REDAKCIJU!**

Pred vratima raja

Mladi župe *Marija Majka Crkve* iz Subotice u nedjelju, 6. svibnja, organiziraju poučnu komičnu predstavu *Pred vratima raja*, koja će biti održana na kazališnoj sceni *Jadran* u Subotici s početkom u 20 sati. Ulaz je besplatan.

Koncert u Maloj Bosni

U povodu 150 godina postojanja i djelovanja Muzičke škole Subotica u župi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni 11. svibnja bit će održan koncert na kom će nastupiti simfonijski orkestar spomenute škole. Dirigent je mo. **Csaba Paskó**, a koncert počinje u 19 sati.

Susret mladih u Baču

Tradicionalni susret mladih Subotičke biskupije bit će održan 12. svibnja u Baču. Ovogodišnji predavač bit će vlč. **Ivan Begović**, župni vikar u Donjem Miholjcu. Svi zainteresirani mogu se prijaviti kod svojih župnika ili preko Facebook stranice povjereniku za mlade vlč. **Draženu Duliću**.

Devetnica

Devetnica u župi *Marija Majka Crkve* bit će održana od 12. do 21. svibnja. Svake večeri u 18 sati će se moliti krunica, a u 18.30 će biti sveta misa i propovijed.

Proštenje sv. Leopolda

Proštenje sv. Leopolda Bogdana Mandića proslavit će se 13. svibnja u istoimenoj kapelici na Čantavirskom putu. Sveta misa počinje u 11.15 sati, a predvodit će je o. **Zlatko Žuvela**, karmelitanin iz Sombora.

ž. v.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ostati u Božjoj ljubavi

Šesta vazmena nedjelja posvećena je Božjoj ljubavi. Čuli smo bezbroj puta govor o tome kako nas Bog ljubi za čega je naj-snažniji dokaz smrt njegovog Jedinorođenca za naše spasenje. No, sve to što znamo ne smije za nas ostati samo na razini priče. Bog nas ljubi i čini korak prema nama, ali mi moramo učiniti korak prema njemu i uzvratiti tu ljubav kako bismo je mogli što snažnije osjetiti. Možda nekada ne znamo ljubimo li Boga dovoljno, jer nam se on čini dalek i zapravo ne znamo kako mu uopće možemo pokazati ljubav. Sve nam se čini vrlo apstraktno. Ipak, Boga se ljubi i ta se ljubav pokazuje sasvim konkretno. To nije ništa iznad naših mogućnosti, samo je potrebno poslušati ono što nas Isus poučava ove vazmene nedjelje.

Aktivno ostajanje i čuvanje

Isus nas u Ivanovom evanđelju (usp. Iv 15,9-17) poziva da ostanemo u njegovoj ljubavi. Ostati znači ne odlaziti, biti tu gdje jesi, pasivnost. Dakle, mi već jesmo u Božjoj ljubavi i iz nje ne smijemo otići. Da bi nam bilo jasnije kako to ostvariti Isus pojašnjava: »Budete li čuvali moje zapovijedi, ostat ćete u mojoj ljubavi« (Iv 15,10). Znači, za ostajanje u njegovoj ljubavi potrebno je čuvanje zapovijedi. Opet nešto što može biti pasivno, čuvati zapovijedi kao pamtiti ih, znati ih, paziti da se ne zaborave na intelektualnoj razini poput nekih narodnih umotvorina koje su se pamtile i prenosile s koljena na koljeno. Ali, ne! Isusove zapovijedi ne čuvaju se samo na intelektualnoj razini, koja ne podrazumijeva akciju, nego suprotno. Isus, kada nam zapovijeda da čuvamo njegove zapovijedi, misli na djelovanje. Ne samo da ih znamo napamet nego da po njima živimo, da se prema njima vladamo svaki dan, bez izuzetka, da svako naše djelovanje bude njima prožeto i njima usmjeravano. Čuvanje zapovijedi je svakodnevna akcija. Onaj tko je pasivan, iako zapovijedi poznaje, on ih ne čuva jer ne djeluje. Isus dalje u evanđelju podsjeća što je najveća zapovijed: »Ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!« (Iv 15,12). A sam je pokazao da ljubiti znači odreći se sebe za drugog, znači žrtvovati se, jer »veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje« (Iv 15,13). I eto nam pojašnjenja: ljubiti znači djelovati, jer ljubav se samo djelima pokazuje.

Stoga ostati u Kristovoj ljubavi nije pasivno ostajanje negdje gdje smo došli. To što nas on ljubi to nam je milost i nezasluženi dar. A da bismo u toj ljubavi ostali, moramo djelovati. Ovo ostajanje je akcija koja traje koliko i naš život, to je djelovanje po kojem postajemo prepoznatljivi u svijetu, koja nas otkriva kao kršćane. Na to djelovanje pokreće nas ljubav kao osnovna Kristova zapovijed u koju on sabire sve druge zapovijedi. Dakle, onaj koji ljubi i dopušta da ljubav bude njegov pokretač je onaj koji čuva Kristove zapovijedi i ostaje u njegovoj ljubavi.

Kako gledam na ljubav?

Da je Bog žrtvovao svoga Jedinorođenca za nas, da je Isus umro na križu za naše spasenje, suvremenim vjernicima je često samo dio jedne priče koju teško povezuju s Božjom ljubavlju. Mi na Božju ljubav gledamo kroz prizmu uslišanih i neuslišanih molitava, mjerimo je ljudskom mjerom koja je površna čak i za mjeru ljubavi čovjeka prema čovjeku. Zaboravljamo da nam Božja ljubav dariva vječnost, spasenje, te da naše životne teškoće nisu mjera njegove ljubavi prema nama. Bog ljubi svakog jednako, nema privilegiranih, pred njim smo svi isti: »...Bog nije pristran, nego – u svakom je narodu njemu mio onaj koji ga se boji i čini pravdu« (Dj 10,35). Dakle, Bog nas ljubi sve jednako, a hoćemo li ostati u njegovoj ljubavi ili ćemo iskoračiti izvan nje ovisi čuvamo li njegove zapovijedi. Prilikom da se vratimo ako smo zalutali Bog nam ostavlja sve do kraja života, jer nas ljubi i želi svakom spasenje. Naše teškoće i problemi nisu znak da nas on ne ljubi dovoljno, iza njih stoje razni drugi razlozi, koje ćemo možda shvatiti sada, a možda tek u vječnosti. No, Božju ljubav nikada ne smijemo dovoditi u pitanje.

Isto tako naša ljubav ne smije biti selektivna, povremena, dozirana. Ako je takva, ona nije dio čuvanja Isusove zapovijedi. Bližnji nam je svatko koga nam Bog stavlja na životni put. Zato ne smijemo birati koga ćemo ljubiti, niti kada ćemo ljubiti, osobito ne prema vlastitoj koristi. Takav pogled na ljubav znači da je nema i da se Isusova zapovijed ne čuva. Ljubav ne poznaje nikakve granice niti korist. Ona gleda dobro drugog pa čak i ako se moramo žrtvovati. Samo tako ćemo ostati u Božjoj ljubavi i dospjeti u vječnost.

**Magdalena Temunović, učenica
srednje Muzičke škole Subotica**

Zlatna tamburašica

Subotički tamburaši od davnina su među najboljim promotorima našega grada, a da će tako biti i ubuduće obećavaju mlade generacije koje već imaju osvojene brojne nagrade. Među njima ističe se i **Magdalena Temunović**, učenica prvog razreda srednje Muzičke škole, smjer tambure, koja iza sebe već ima podosta medalja s državnih, kao i međunarodnih natjecanja.

Magdalena je osnovnu školu završila na hrvatskome jeziku u školi *Ivan Milutinović*. Za tih osam godina kaže da je stekla puno lijepih uspomena, a među najljepšima su joj

izleti od kojih izdvaja maturlnu ekskurziju u Hrvatskoj. Usporedo s osnovnom pohađala je i nižu Muzičku školu gdje je svirala tamburu.

Nakon osmog razreda odlučila je nastaviti očevim stopama, te je upisala srednju Muzičku školu u Subotici gdje pohađa dva smjera – instrumentalni i teorijski.

Magdalena je s tamburom osvojila brojne nagrade na pokrajinskim i državnim natjecanjima, a uspješna je i na međunarodnoj razini.

»Ove školske godine osvojila sam prvu nagradu na vojvođanskom natjecanju u Bačkoj Palanci. Također sam osvojila dvije prve nagrade u klasičnoj i folklornoj kategoriji, kao i dvije zlatne medalje na međunarodnom natjecanju u Požegi (Hrvatska). Osvojila sam i 2. nagradu na republičkom natjecanju u Novom Sadu«, kaže Magdalena i dodaje kako je ponosna na sve nagrade koje je osvojila ali da su joj najdraže one zlatne medalje, kojih ima devet!

Članica je Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama*, gdje svira u Velikom tamburaškom orkestru. S orkestrom Udruge također je osvajala brojne nagrade, a na posljednjem ovogodišnjem vojvođanskom natjecanju dobili su priznanje za najbolji tamburaški orkestar unutar svoje kategorije.

Iako je ove školske godine upisala srednju školu, Magdalena već zna da želi upisati Glazbenu akademiju u Osijeku, smjer za tamburu. Kaže kako bi voljela raditi kao profesorica tambure jer voli glazbu, kao i djecu.

U slobodno vrijeme voli svirati tamburu i klavir ili družiti se s prijateljima.

J. D. B.

Čistimo li BAŠ SVE?

Proljeće je već uveliko zakoračilo u naš grad. Krenuli smo i u razna proljetna spremanja, prozori su možda već i oprani, zavjese također, te sunčeve zrake uspijevaju prodrijeti i u naš dom. Svi mi, osobito ženski dio, imamo neku svoju rutinu pospremanja doma, kad se što i kako čisti. No, događa se da ponešto (pre)često preskočimo prilikom čišćenja. Evo maloga podsjetnika što biste trebali učiniti, ukoliko niste.

Tko uopće čisti **daljinski upravljač**? Pa ako to do sada niste činili, mogli biste. Iznenadit ćete se što će ostati na

U Šokačkoj kući apatinski srednjoškolci

U okviru projekta *Apatin moj grad* skupina od tridesetak prijavljenih učenika i profesora iz apatinskih srednjih škola posjetila je, među ostalim, i *Šokačku kuću*, vlasništvo KPZH *Šokadija* iz Sonte. Riječ je o projektu čiji je nositelj Kancelarija za mlade, s partnerima Turističkom organizacijom Apatin i Javnim poduzećem za upravljanje putničkim pristaništem i marinom *Apatin*. Domaćini su posjetiteljima predložili dio bogatstva tradicijske baštine sončanskih Hrvata-Šokaca, raspoređene u dvjema prostorijama koje će tvoriti muzejski dio. O etno arhitekturi Sonte, s posebnim osvrtom na gradnju kuća i njihovo unutarnje uređenje, te na uporabne predmete izložene u kući gostima je govorio, a kasnije i odgovarao na njihova brojna pitanja, član Šo-

krpi. Ovaj predmet smatra se jednim od najprljavijih u kućanstvu. Trebam li vas podsjećati zbog čega? Sjetite se samo prljavih ruku kojima ste ga uzimali, stavljali ga na pod, možda i jeli dok ste daljinski držali... prljavštine, ali i raznih klica na njemu sigurno ne fali. Čišćenje je jednostavno: uzmite vlažne maramice za dezinfekciju ili jednostavno uzmite malo alkohola i stavite ga na krpicu ili vaticu i prebrišite daljinski. Ako vam se ovaj poslić ne sviđa, daljinski (nakon čišćenja) možete uviti u providnu foliju ili vrećicu za zamrzivač i mijenjati je s vremena na vrijeme.

Mobitel i (ili) fiksni telefon. Možda bi ova dva predmeta trebala zauzimati prvo mjesto ako biste pravili ljestvicu prljavih predmeta u kućanstvu. Ako ste suprotnog mišljenja, varate se. Koliko samo bakterija, klica, i virusa prenesemo jedni na druge putem ovih sprava. Koliko puta samo kihnemo tijekom razgovora, da ne kažem da ima i onih koji pomalo »pljuckaju« dok govore... dalje neću niti započinjati. Jednostavno, alkohol rješava situaciju. Prebrišite ih!

Mrak je a vaše ruke su prljave. S čim palite svjetlo? Nemojte zaboraviti na **prekidače za svjetlo**, slična je priča kao i s prethodnim predmetima. Jednom tjedno trebalo bi ih očistiti sa sredstvom za dezinfekciju.

Svi mi kulturno izbacimo smeće, stavimo čist džak ili vrećicu i gotovo. Hm...? A kantu? Kada ste ju posljednji put čistili? **Kanta za smeće** ne bi smjela biti izostavljena (mislim na kante za smeće koje stoje u kući). Razlozi su vam poznati, samo još da procedura uđe u naviku. Okupajte ju, s vremena na vrijeme.

Obrisati prašinu s lustera je normalno (ili bar mislim da jeste), no nemamo baš uvijek vremena za sve te »višeće« poslove. Budimo iskreni, tko još svako malo pere lustere? Ukoliko ste revni s njima, jeste li obrisali i **žarulje**? Prašina se itekako skuplja i na žaruljama, stručnjaci čak tvrde da prljave žarulje troše više struje (provjerite račun). Kod ovoga posla budite nježni i dovoljna je samo vlažna krpa i naravno isključena žarulja (pod obavezno).

Ž. V.

kadije, autor knjige Gradnja kuća nabijača u Sonti u XX. stoljeću **Ivan Andrašić**. U višenamjenskoj maloj dvorani slikarica **Ana Tudor** ukratko ih je upoznala sa svojim kapitalnim projektom *Kilometar Dunava* i najavila seriju izložbi u europskim podunavskim gradovima. Na koncu, o autentičnom sončanskom govoru, šokačkoj ikavici stare akcentuacije, uz čitanje ulomaka iz svojih pripovijetki govorila im je književnica **Ruža Silađev**.

K. P.

RECEPT NA TACNI

Ražnjići od punjenih gljiva

Priznajem da je ovo prvo jelo za koje predlažem recept, a da ga prethodno nisam isprobala. U potrazi za nekim novitetom za praznike na temu roštilja i pripremanja hrane u prirodi podvukao se u užu konkurenciju, međutim nije realiziran zbog velikog broja ljudi koje je trebalo nahraniti. I tako već tjedan dana živi u mojoj glavi, pa je ideja bila da ga podijelim sa svima. Mi ga testiramo ovog vikenda i ne sumnjamo u uspjeh, a ni vi nemojte odoljeti. Pravimo ražnjiće od punjenih gljiva i stavljamo ih na rešetku.

Potrebno:

gljive 1 kg
kravlji sir 200 g
peršin
sol / papar
češnjak 2 režnja
šunka 200 g
ulje

Postupak: S opranih gljiva odvojiti drške i dobro ih osušiti. U jednu zdjelu staviti sitno narezane drške gljiva, naribanu šunku, svježi sir, protisnuti češnjak i peršin. Isušene klobuke gljive puniti umiješanim nadjevom. Po dvije punjene gljive spajamo tako da su spojeni nadjevom i da se nadjev prilijepi. Na drvene ražnjiće nabadamo spojene gljive, pa tanko narezan list slanine, pa opet par spojenih gljiva, pa list slanine i još jednom gljive i završimo slaninom. Ražnjiće peći na žaru dok ne opuste.

Nema potrebe za dodatnim tekstom, pravac tržnica i nabava i dobar tek.

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (110)

Osobe, glasovi i likovi za pamćenje

Marija Budanović (desno)
u operi *Tristan i Izolda*

Pavao Bačić drugi s desna

Nisu malobrojni akteri srednjoeuropske kazališne, operne ili filmske scene, rođeni u Subotici, podrijetlom iz redova hrvatskog naroda, pokrenuti vlastitim darovitim sposobnostima, koji su međutim upućeni ugledati se na kulturu susjednih naroda pa i stasati u njihovu »starateljsku« ozračju – budući da su im mogućnosti unutar materinskih jezično-kulturnih prilika, u mnogočemu, bile manjkave i nedostatne glede najviših univerzalnih kulturnih vrednota.

Kronološki promatrano ponajprije je potrebno spomenuti se **Marije Budanović** (Subotica 12. kolovoza 1884. – Budimpešta 7. svibnja 1976.) mezzosopranistice. Njen glazbeni potencijal prvi je uočio **Ernő Lányi**, a potom je štićenica **Bianke Maleczky** i **Györgya Anthesa**. S odličnim uspjehom završila je Muzičku akademiju, kao učenica mme **Cahier**. Debitirala je u Operi, s Azucenom u **Verdijevom** *Trubaduru*. Od 1915. do 1954. godine bila je primadona Muzičkog kazališta tumačeći uloge u Verdijevim, **Wagnerovim**, **Bizetovim** i **Erkelovim** djelima. Veoma velik uspjeh polučila je tumačeći mnoge glavne uloge u djelima Verdija, **Respighija**, ili kao La Gioconda **Amilcare Ponchiellija**. U oratorijima je, također, postizala veoma zapažene uspjehe. Zaslužna umjetnica je od 1951. godine i doživotna članica budimpeštanske Opere. Glavne uloge: Gertrudis (Erkel F.: *Bank Ban*); Ortrud (Wagner: *Lohengrin*); Fricka (Wagner: *A walkur*); Delila (**Saint-Saëns**: *Samson i Dalila*; *Carmen*, **Bizet**).

Nešto su nam bliže i u gdjeokojem pamćenju još žive izvođačke osobnosti **Matije Skenderović**, (Subotica, 16. studenoga 1913. – 7. rujna 1984.), operne pjevačice, sopranistice, dugogodišnje prvakinja Ljubljanske opere i Opere Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu. S pjevanjem se oglasila u zboru društva *Neven*, gdje je odmah uočena njena darovitost, te je skrb za njenu dalju nabrazbu preuzela **Irma Siflis**, dočim pjevačku karijeru započinje u Subotici uoči II. svjetskog rata, gdje je po njegovu okončanju, završila solo pjevanje (1947.). Ovdje se i sama jedno vrijeme prihvaća biti pedagoginjom u subotičkoj Muzičkoj školi. Ipak, operni svijet je prostor njezina postojana zanimanja. Okušavajući se na

opernom prosceniju nastupala je u Beogradu, Zagrebu, Dubrovniku, Mariboru, Celju i drugim kulturnim središtima. Tumačila je niz velikih i zahtjevnih glavnih uloga: Leonoru u Verdijevu *Trubaduru*, Martu u *Dolini Eugena Francis Charlesa d'Alamberta*, Toscu u istoimenoj **Puccinijevoj** operi, Maršalku u *Kavaliru s ružom Richarda Straussa* i dr.

Premda srpska, a posebice mađarska populacija Subotice i njezine elite vidno nastoje što je moguće iscrpnije i osmišljeno održavati i njegovati sjećanje na velikane iz vlastite prošlosti, tradicije i/ li kulturne popudbine, doima se kako Matija Skenderović u tomu pogledu – naprosto nije imala sreće! Subotica ju je sa zapanjujućom brzinom i lakoćom uistinu zaboravila. Od vremena na vrijeme njena se čarobnog glasa sjeti poneki još glazbeni kroničar ili kritičar (Hvala im!), muzikolog ili pak nekolicina pripadnika najuže obitelji **Stipić** i **Skenderović**, a sve to zajedno, naprosto nije niti primjereno, a ni dovoljno! Uostalom, ne rađaju nam se operne dive a la fin Matije baš – danomice!

Među svestranim stvaraocima koji su do danas iz posve neshvatljivih razloga potpuno pali u zaborav izdvaja se **Pavao Bačić** (Subotica, 1. kolovoza 1921. – 23. lipnja 1984.) pjesnik, prozaist, dramski pisac, osobito sa štivom za djecu, esejist, skladatelj, glazbenik i glazbeni pedagog. Nakon osnovne i srednje škole u Subotici, glazbeno obrazovanje upotpunio je u Zagrebu. Pisao je lirski intoniranu prozu, no najviše je njegovao satiru. Značajnija djela: *Salašari silom varošani*, komedija u tri čina s glazbom i pjevanjem (praiizvedba održana u subotičkom Narodnom kazalištu 27. studenoga 1965. i 32 puta reprizirana); *Mozaik* (pjesme s **Belom Bedeom**, **Jakovom Kopilovićem** i **Matijom Molcerom**), 1967.; *Stihovana satira* 1968.; *Oštro pero od gume*, 1969.; *Pere Tumbas Hajo*, umjetnik tamburice, monografija (1969.), *Smrti usprkos*, novele i pripovijetke, 1970. Izvedeno mu je i više dječjih igrokaza, među kojima: *Uzbuna u ZOO vrtu*, *Miki i družina*, *Brzi vlak je stao*, *Novogodišnja noć*, *San male Vesne*, u kazalištima u Subotici, Varaždinu, Novom Sadu, Tuzli, Skoplju, Ljubljani, Somboru i drugdje. Neka od njegovih djela na mađarski jezik je preveo Matija Molcer.

Ostaci negdašnjega sjaja

U sred plodnih njiva sončansko-ga atara koji Sončani zovu Selčki rit stoji kapelica Svete Obitelji. Okrenuta je ka selu, a iza nje se u daljini naziru šume na obali Dunava. U pročelju kapelice stoji jasno vidljivo da su je podigli **Joseph i Theresia (r. Hermansdorf) Fernbach** 1903. Švapski živalj je na ovim prostorima često gradio kapelice na njivama, proseći tako Božji blagoslov. Nekada je ona stajala tik uz široki drum na kojem su se mogla mimoći dva »voza sa čatlovima« punim snopova žita ili sijena. Ljudi su zaustavljali konje, pomolili se i uz Božju pomoć nastavljali svakidašnji posao. Danas je kapelica okružena njivama jer su vrijedni traktoristi suzili drum i ona se našla podalje od puta.

Joseph Fernbach je jedan od petero sinova **Johanna Georga Fernbacha** koji se doselio u XVIII. st. iz grada Marlana (njemačka pokrajina Baden-Württemberg) u Apatin. Tu je vrlo uspješno započeo trgovinu žitom i kasnije uz pomoć vještih i radišnih sinova prerastao u jednog od najmoćnijih industrijalaca i trgovaca žitom u južnoj Austrougarskoj. Imao je titulu velikoga župana, a krajem XIX. stoljeća Fernbachovi su dobili plemstvo. Širom Bačke, a i Vojvodine su gradili dvorce i ljetnikovce. Imali su svoju flotu na Dunavu za prijevoz žita i druge robe kao i ogromne površine obradive zemlje.

Nedaleko od ove kapelice (oko 1-2 km po pričanju starijih mještana Sonte) se nalazio i dvorac Josephofog brata **Balinta**. Dvorac se može naći još samo na po nekoj fotografiji. Srvanjen je sa zemljom. Gospodin **Valentin Balint Fernbach** (1871. – 1926.) je bio prije svega kao i njegova braća vrlo napredan čovjek, širokih pogleda na život i poklonik nauke koji je znanstvena dostignuća provodio u praksi. Tako je proveo meliorizaciju na oko deset tisuća hektara zemlje između Apatina i Sonte pretvarajući močvarno neupotrebljivo zemljište u plodnu oranicu. Također je bio veliki putnik i avanturist. Puto-vao je po svijetu, a naročito su ga zanimali safariji po Africi. Sa svojih putovanja je donosio egzotične životinje, divlje zvijeri i rijetke biljke. Dio njegovih lovačkih trofeja se nalazi u muzeju u Bačkoj Topoli, u Subotici, a dio zapisa, odnosno dnevnika, u somborskom muzeju. U okruženju dvorca je podigao pravi zoo-vrt na mjestu koji današnji Sončani znaju kao *Kozin salaš*. Radnici mještani Sonte su tako još u ono vrijeme vidjeli deve, tigrove, leoparda i druge zvijeri. Po usmenoj predaji bio je vrlo strog poslodavac ali i pravedan. Njegov dvorac je bio u dijelu atara koji se zove *Jabuke*, po voćnjacima u kojima je bilo najviše jabuka. Danas osamdesetogodišnjaci pričaju priče o svojim roditeljima koji su radili u voćnjacima, a nisu smjeli pojesti

jabuku dok ne zatraže odobrenje predradnika. Balint je imao još jedan dvorac na Krivaji u Apatinu.

Osobno se sjećam da mi je stari (otac po ocu 1900. – 1981.) u vrijeme zimskih večeri pričao kako je u djetinjstvu vidio čovjeka žabu na Dunavu. Tek kasnije razaznah da je to bio gospodin V. B. Fernbach u ronilačkom odijelu.

Prvi svjetski rat je donio krah bogatstva obitelji Fernbach. Gospodin Balint je prikratio sebi život puškom koja ga nikada nije iznevjerila (prema pismenoj građi).

Kapelica i danas služi istoj svrsi kao i kada je sagrađena, samo što joj se ne može u svako godišnje doba prići u zavisnosti od radova na zemlji.

O kapelici se prepričava i jedan lokalni mit. Poslije Drugoga svjetskoga rata neki obijesni momak fanatično zadojen komunističkom ideologijom je pokušao srušiti kapelu. Uspio je ali je dijelove ostavio tu gdje su i bili osim kipova Josipa, Marije i maloga Isusa koji su razbijeni. Stanovnici okolnih salaša su noću počeli doživljavati neobične zvuke, jezive glasove i plač teleta. Ponavljalo se to iz noći u noć i onda su riješili da ponovno podignu kapelicu bez kipova. Svoj naum su i proveli. Od tada se više nisu ponavljali ni uznemirujući glasovi niti plač teleta.

Zub vremena je nagrizao kapelicu i 2006. godine Sončanin **Lovra Klecin** s obitelji je kapelicu obnovio i postavio nove kipove. Kao što se vidi treba je ponovno obnoviti, a naći će se sigurno dobročinitelj. Kapelica, nijemi svjedok jednoga vremena sjaja i moći podsjeća da je sve prolazno i da »tko je gore, bit će dolje, a tko je dolje bit će gore«.

Fotografija je snimljena 27. IV. 2017.

Ruža Silađev

Taj čudesan životinjski svijet!

Kameleon mijenja boju, no zašto? Zanimljivo je da on tako komunicira s pripadnicima svoje vrste i regulira toplinu tijela. Kada se želi zagrijati, postane tamniji, a kada spava uvijek je svjetlije boje.

Stegosauri su bili, slobodno možemo reći, ogromne životinje. Bili su duži od devet metara, no mzak im je, vjerovali ili ne, bio sitan poput kikirikija.

Vjerujem da je tako i kod vas. **Labudići** plivaju skupa s mamom labudicom, no, kada se umore onda se popnu na njezina leđa i tako skupa plivaju i odmaraju.

Koliko godina ima **riba**? Starost ribe može se procijeniti prema ljusci. Slično godovima na drvetu i na ribljoj ljusci svake godine nastaju novi, vidljivi pojasevi. Koliko tih pojaseva možemo izbrojiti toliko je godina riba stara.

Svjetski dan VATROGASACA

Na blagdan sv. Florijana, zaštitnika vatrogasaca diljem svijeta se obilježava dan vatrogasaca.

Tko je sv. Florijan?

Sveti Florijan bio je rimski časnik koji se zalagao za svoje bližnje, nije zatajio kršćansku vjeru i zbog nje je i hrabro umro. Kip sv. Florijana prisutan je osim u vatrogasnim domovima i na mnogim drugim objektima, crkvama i kao samostojeći spomenik, najčešće u odori rimskog časnika. U lijevoj ruci drži crvenu ili bijelu zastavu s križem, a u desnoj posudu s vodom kojom gasi požar kuće u plamenu.

Zavidna hrabrost

Svi znamo da su uvjeti rada vatrogasaca iznimno teški i opasni, pa samim time vatrogasce smatramo najhrabrijim ljudima. Ovi hrabri ljudi obučeni su za gašenje požara, spašavanje ljudi i imovine ugroženih

požarom ili eksplozijom, pružanjem tehničke pomoći u raznim opasnim situacijama i teškim prometnim nesrećama.

Vatrogasna vozila

Ima više vrsta vatrogasnih vozila koja po potrebi izlaze na teren. Tako zvano navalno vozilo prvo izlazi na intervenciju jer je opremljeno za

gašenje svih vrsta požara. Druga vozila sadrže opremu za tzv. tehničke intervencije kao što su prometne nezgode, elementarne nepogode ili druge vrste spašavanja. Postoji i kemijsko vozilo koje može sadržavati razne količine vode, pjenu, prah... postoji i vozilo koje nosi vatrogasne ljestve koje se koriste za spašavanje s visina.

Oprema

Oprema vatrogasaca je obvezna i izuzetno bitna za spašavanje. Jasno je da moraju biti u zaštitnim odijelima, kacigi i obući koja ne propušta vatru i vodu. Imaju izuzetno puno

opreme kojom su opremljena njihova vozila. Osim već spomenutih ljestvi najpoznatiji dijelovi opreme su: cijevi koje se mogu nadodati na hidrant, protupožarni aparati, lampe, brojna uža, zakačke... i mnogi drugi, koje samo vatrogasci znaju. Oprema za disanje također je nepohodna.

Požar

Kako bi vatrogasci do onoga tko je u potrebi mogli na vrijeme stići, važno ih je pravilno obavijestiti. Prijaviti požar je odgovoran posao. Broj na koji prijavljujemo požar ili neku drugu nezgodu je **193**. Jako je važno da tada surađujete s vatrogascima i odgovorite točno na sva njihova pitanja, kako bi znali gdje trebaju doći i s kojom vrstom opreme.

Nacionalna razina Čitanjem do zvijezda

Cure idu u Čakovec

Nacionalno natjecanje u znanju i kreativnosti *Čitanjem do zvijezda* s međunarodnim sudjelovanjem za učenike osnovnih škola bit će održano danas, (petak, 4. svibnja), u Čakovcu. Osim brojnih ekipa iz cijele Hrvatske, na ovom natjecanju sudjelovat će i učenice OŠ *Matko Vuković* iz Subotice, u kategoriji kviza znanja: **Matea Rudinski, Lea Vojnić Đanin i Anamarija Kuntić** dok će plakat predstaviti **Claudia Karan**. Ovo je treća godina sudjelovanja

Subotice i nastave na hrvatskom jeziku u ovom interesantnom čitateljskom kvizu.

Organizatori ovog kviza za poticanje čitanja su Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga je provela Gradska knjižnica Subotica u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem.

B. I.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.

Naprodaj bunjevačka ruva od paje, suknja, sefira, satena, pregače, marame plišane, rojtoš svilene, delinske, kaputi muški i ženski, šepica, šeširi, čakšire, prsluk, čaršapi, ponjevice. Tel: 024/528682.

Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

Prodaje se stan na Radijalju od 52 m². Tel.: 069 2887213.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metara po jutru. Tel.: 064 305 1488

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suteronom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta GOODWILL PHARMA d.o.o., Subotica, Matije Gupca 14, podnio je dana 26. 4. 2018. pod brojem IV-08/I-501-129/2018, Zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju procjene utjecaja na životni okoliš projekta: REKONSTRUKCIJA I ADAPTACIJA UPRAVNE ZGRADE I REKONSTRUKCIJA I PRENAMJENA DIJELA MAGACINA U POGON ZA PRIMARNO I SEKUNDARNO PAKIRANJE FARMACEUTSKIH I DIJETETSKIH PROIZVODA, S LABORATORIJEM KONTROLE KVALITETE na katastarskoj parceli 14780/10 KO Novi grad, Subotica, Ulica Segedinski put br. 80 (46.099590o, 19.692078o).

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 128, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 3. 5. 2018. do 6. 6. 2018., a javna prezentacija Studije bit će održana 6. 6. 2018. godine u 12 sati u prostorijama Službe.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 9.5.2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Odbojkaška trenerica iz Subotice Andrea Milodanović uspješna u Mađarskoj

RIZIK koji se ISPLATIO

»U prvoj utakmici smo igrale protiv Kecskeméta, počele smo meč neposredno što smo stigle s putovanja, i to se osjetilo na našoj igri početkom meča. Izgubile smo prva dva seta, ali sam znala da ako 'slomimo' rivala jednom bit će to kraj. Tako je i bilo, uspjele smo doći do preokreta i da uz dobar tempo i naše pravo lice već poslije te prve utakmice zakoračimo u Prvu ligu. Naravno, to nam nije donijelo nikakvo opuštanje, naredni dan je nosio duel

protiv jakog rivala, ekipe DVTK iz Miskolca. Bilo je malo vremena za pripremu, ali smo diktirale tempo i protiv narednog rivala. Držale smo ga pod pritiskom, i na kraju jednom jakom i strpljivom igrom stigle do pobjede od 3:0.«

Kako saznajemo, Andrea će u istoj ekipi ostati da nastavi započeti posao. Od novog prvoligaša valja napraviti stabilnu ekipu u mađarskoj ženskoj eliti.

»Počinjemo s građenjem ekipe za novu sezonu. Neki pregovori su počeli i prije kraja natjecanja, tako da smo već počeli graditi budućnost. Ostajem i sljedeće sezone, s ambicijama da izgradimo stabilnu ekipu, kadru da se nađe na sredini tablice. Novi izazov je pred nama i polako se već pripremamo za njega«, zaključuje naša sugovornica.

D. Vuković

Nakon sezona provedenih u Prvoj ligi Mađarske **Andrea Milodanović**, odbojkaška trenerica iz Subotice, prošle sezone je preuzela na sebe ozbiljan rizik. Preuzela je ekipu iz Druge lige s jedinom ambicijom: plasman u Prvu ligu Mađarske. Rizik se isplatio, a nakon cijele sezone bez poraza ekipa *Szent Benedek* odbojkaške akademije *Balatona* odigrala je u istom stilu i finalni turnir pretprošloga vikenda. Cilj je ostvaren, i to impresivnim skorom, bez poraza.

»Tijekom sezone smo se natjecali u Drugoj ligi, grupa Zapad. Natjecanje je okončano 30. ožujka, a mi smo zauzele prvo mjesto, bez poraza, bez izgubljenog boda. Osvojili smo titulu u ovoj fazi natjecanja. To nam je donijelo plasman na završni turnir svih najboljih ekipa drugih liga i preostalo nam je da vidimo tko će od tri najbolje ekipe izravno u Prvu ligu, a tko će u baraž«, govori Andrea Milodanović.

Ulozi su bili veliki, kako ekipe, tako i osobni Andree Milodanović.

»Uloženo je jako mnogo truda i rada ove sezone da bismo došle dovdje. Spustila sam iz Prve lige u Drugu kako bih ih uvela u viši rang, i to je jedina stvar koja nam je bila pred očima pred dvije završne utakmice u kojima smo imali imperativ pobjede, ali smo i bili favoriti.«

Finalni turnir donio je dva okršaja, prvo protiv ekipe *Ropke* iz Kecskeméta, a potom i DVTK iz Miskolca. Jedna pobjeda je vodila izravno u Prvu ligu, prvi meč donio je veliki, ali ne i nepremostiv izazov.

Tandem iz Subotice

Uz Subotičanku na klupi, ekipa s *Balatona* ima predstavnike subotičke škole odbojke i u prvom timu. Riječ je o **Neveni Škorić**, na koju je našu sugovornicu izuzetno ponosna.

»Nevena je sa svojih šesnaest godina bila jedna od naših najpouzdanijih i najboljih igračica. Vidjelo se to pogotovo u drugom meču finalnog turnira, gdje je držala prijem stabilnim, a opet igrala vrlo pametno u napadu.«

Rukomet žene DRLS Skupina Srijem – Bačka Buđenje Sonćanki

SONTA – U utakmici 13. kola ŽRK *Sonta* je ugostila doprvaka, ekipu ŽRK *Jugović* iz Kaća. Rezultat 16:32 (5:19) dovoljno govori o odnosu snaga na parketu sportske dvorane OŠ *Ivan Goran*

Kovačić, ukoliko napomenemo da je drugo poluvrijeme ove utakmice bilo najbolje što su Sonćanke odigrale u dosadašnjem dijelu prvenstva. Utakmicu su otvorile loše, u 8. minuti semafor je pokazivao 1:8, u 22. 2:16. Od 23. minute do kraja utakmice kao da je na parketu bila neka druga ekipa. Sonćanke su stisle obranu, vratarku su znatno povećale broj uspješnih obrana, a konačno je proradio i napad. To je bilo dovoljno samo da se protiv puno iskusnije i tjelesno jače ekipe *Jugovića* izbjegne totalna katastrofa. Mrežu protivnica zatresle su **Zorica** 5 puta, te **Šokac**, **Mihalek**, **M. Čonka** i **S. Kalanj** po 2, te **Beslać**, **Zorović** i **N. Kalanj** u po jednom navratu. Do kraja prvenstva Sonćanke očekuju još dva gostovanja, u Srijemskoj Mitrovici zaostala utakmica iz 9. kola i u Apatinu u posljednjem, 14. kolu.

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Kraj serije

NOVI SAD, SUBOTICA – U izvanrednom, 23. kolu, na gostovanju u Novom Sadu, nogometaši *Bačke 1901* prekinuli su seriju od pet uzastopnih pobjeda. Rezultatom 3:2 (0:1) porazio ih je susjed na ljestvici, *Crvena zvezda*. U prvom poluvremenu igralo se otvoreno, napadački, a Subotičani su bili konkretniji i zgoditkom **Tumbasa** u 31. minuti ostvarili prednost. U nastavku se igralo vrlo borbeno. Postignuta su još četiri zgoditka, od kojih tri s bijele točke. Domaćini su u 60. i 62. minuti iz penala preokrenuli rezultat, a poravnao je **Krmar** u 72. minuti, isto s bijele točke. Zgoditak za pobjedu domaćini su zabili u posljednjoj minuti utakmice. U 24. kolu Subotičani su ugostili ekipu

Mladosti iz Bačkog Jarka. Bili su vrlo gostoljubivi domaćini, pa su na koncu slavili gosti rezultatom 1:2 (0:0). *Crveni đavoli* se nisu proslavili. U najslabijoj igri ovoga proljeća, bezvoljnoj i apatičnoj, praktički su sami sebe porazili. Gosti su samo prihvatili ponuđeno i sva tri boda zaslužno odnijeli sa sobom. U narednom kolu *Bačka 1901* će gostovati u Sakulama, kod petoplasirane ekipe *Borca*.

Vojvođanska liga Sjever Nemoćni protiv lidera

TAVANKUT, BAČKI BRESTOVAC – Oslabljeni Tavankučani nisu se mogli na svojem travnjaku suprotstaviti lideru *Srbobranu*, pa je na koncu utakmice rezultat glasio 0:3. Domaćini su igrali požrtvovno, uložili su puno truda da ne razočaraju navijače, međutim, lider jednostavno ima prejaku ekipu i sigurno gazi sve pred sobom. U 24. kolu *Tavankut* je gostovao u Bačkom Brestovcu i rezultatom 1:1 (1:1) od favorita BSK-a uspio iščupati dragocjen bod. Igralo se žestoko već od starta, a domaćini su u prednost došli već u 15. minuti. Poravnao je **Poljaković** 20 minuta kasnije. U nastavku domaća ekipa zbog isključenja ostaje s deset igrača, a gosti to koriste i pojačavaju pritisak. Međutim, terensku inicijativu nisu uspjeli materijalizirati, pa su se morali zadovoljiti i s osvojenim bodom. U narednom kolu *Tavankut* će dočekati pretposljednji na ljestvici, *Mladost* iz Turije.

Crna serija

SOMBOR, SRBOBRAN – U prethodnom tjednu *Radnički* je zabilježio dva poraza. U 23. kolu na svojem travnjaku poklekli su pred ekipom *Sloge* rezultatom 0:2 (0:2). Čonoplanci su zaslužno odnijeli bodove iz Sombora. Bolju igru materijalizirali su zgodicama u finišu prvog poluvremena, a domaćini nisu uspjeli postignuti ni počasni pogodak. U narednom, 24. kolu, Somborci su gostovali kod lidera *Srbobrana* i očekivano, zabilježili i peti uzastopni poraz. Mladi tim *Radničkog* na travnjaku je pružio do stojeći otpor lideru prvenstva, međutim, na koncu je ipak bilo velikih 5:0 (3:0) za *Srbobran*. Somborci su odolijevali punih 35 minuta, a onda su do poluvremena primili 3 zgoditka. Već na startu druge dionice domaćinima je dosuđen i penal, kojega su sigurno realizirali, a ubrzo su zabili i peti pogodak. Bio je to peti uzastopni poraz Somboraca. U narednom kolu *Radnički* će ugostiti ekipu BSK iz Bačkog Brestovca.

PFL Sombor

Nova pobjeda

PIVNICE – Mlada ekipa *ŽAK*-a zabilježila je poraz na gostovanju u 24. kolu. *Slavija* je u Pivnicama isprašila Somborce rezultatom 4:1 (3:0) Domaćini su u prvom poluvremenu uspjeli nametnuti svoju igru i uz burnu podršku navijača do odmora doći u nedostižnu prednost. U nastavku su se željezničari konsolidirali i uzvratili na napade domaćina, a jednu od prigoda su i iskoristili za postizanje počasnog pogotka. U narednom kolu Somborci će ugostiti susjeda na ljestvici, ekipu *Stari grad* iz Bačke Palanke.

MFL Sombor 1. razred**Monoštorci potonuli na Doli**

MONOŠTOR – *Dunav* je na Doli ugostio doprvaka, ekipu *Poleta* iz Sivca i doživio težak poraz od 0:4 (0:2). Monoštorci su, desetkovani ozljedama i kartonima, gostima pružili slab otpor, pa se slo-

bodno može reći da je rezultat realan. Njihov vratar kapitulirao je u 25., 40., 75. i 84. minuti. U narednom kolu *Dunav* će gostovati u Ribarevu, kod rivala u borbi za opstanak, ekipe *Jedinstva*.

Petarda prasnula u Bukovcu

BUKOVAC – Nogometaši *Dinama 1923* na gostovanju u Bukovcu su poraženi od *Omladinca* rezultatom 5:0. Ovim porazom za-

betonirali su svoju posljednju poziciju na ljestvici, sa svega 10 osvojenih bodova iz 18. kola, 7 zaostatka za pretposljednjom *Rastinom 1918*. U narednom kolu *Dinamo 1923* će dočekati trećeplasiranog *Hajduka* iz Stapara.

MFL Sombor 2. razred**Predah**

SONTA – U ovom kolu *Dinamo* iz Sonte bio je slobodan, a u narednom će gostovati u Kuli kod ekipe KFK.

Općinska liga Bačka Palanka 1. razred**Toplo hladno**

BAČ – U 14. kolu *Tvrđava* je u Baču ugostila drugoplasirani *Borac 46* iz Obrovca. Pobjedom od 2:0 domaćini su osvojili bodove koji su im omogućili skok na treće mjesto prvenstvene ljestvice. U narednom kolu *Tvrđava* će ugostiti lidera *Kulpina*.

Potop Sloge u Kulpinu

KULPIN – Na gostovanju kod lidera *Kulpina* plavanska *Sloga* je pretrpjela pravu katastrofu. Nemilosrdni domaćini su im napunili mrežu do vrha i rezultatom 8:2 (4:1) i ostavili ih čvrsto prikovane za dno ljestvice. Bodove spasa *Plavanci* će morati potražiti negdje drugdje, a već u narednom kolu, na gostovanju u Despotovu, odigrat će derbi začelja protiv ekipe *Borca*, koja ima svega 2 boda više od njih.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA**Liga (Cro) prvaka**

Ukoliko sve bude prema očekivanju (tekst se piše ranije zbog prvomajskih praznika) nakon prvih susreta polufinala Lige prvaka za sezonu 2017.-18., u velikom finalu koje je na programu 26. svibnja u Kijevu (Ukrajina) trebali bi zaigrati *Liverpool* i *Real Madrid*. Golemih 5:2 iz prvog susreta na Anfieldu bi trebalo *redsima* biti dovoljno za još jedno finale (ukoliko *Roma* ne napravi još jedno čudo), a gostujuća pobjeda kraljevskog kluba u Münchenu mogla bi značiti lakšu zadaću u uzvratu na Bernabeu (naravno, također da ne bude iznenađenja kakvo je u četvrtfinalu *Juventus* napravio usred Madrida).

Sve u svemu, prema ovom posve realnom scenariju, Hrvatska će ponovno imati osvajača najprestižnijeg klupskog nogometnog natjecanja. I nastaviti niz koji već godinama traje. Jer, u crvenoj majici *Liverpoola* trebao bi zaigrati **Dejan Lovren**, dok će se na drugoj strani u bijelim bojama *Reala* naći **Luka Modrić** i **Mateo Kovačić**, prošlogodišnji pobjednici.

Pobijedi li *Liverpool*, onda će hrvatski nogomet biti bogatiji za

još jednog osvajača najvrjednijeg UEFA pokala, pa bi se nekadašnji štoper *Dinama*, *Lyona* i *Southamptona* pridružio devetorici veličanstvenih (Modrić 2, **Šimić 2**, **Rakitić**, **Bišćan**, **Boban**, **Bokšić**, **Šuker**, **Mandžukić**, Kovačić).

Bude li ponovno slavio *Real*, onda će Luka Modrić postati prvi hrvatski nogometaš s tri osvojene krune i to na terenu, jer su primjerice Šimić i Bišćan naslove osvajali sjedeći na tribinama kao članovi pobjedničke momčadi.

Konačno, postigne li neki od navedenih potencijalnih finalista pogodak pridružiti će se Ivanu Rakitiću (*Barcelona*) i Mariju Mandžukiću (*Bayern* i *Juventus*) koji su jedini hrvatski nogometaši koji su postizali pogotke u velikim finalima.

Naravno, sve su ovo samo trenutačne spekulacije jer je dobro poznato kako je lopta okrugla i da se do posljednjeg sučevog zvižduka svašta može promijeniti.

Izbore li *Roma* i *Bayern* finale, onda Hrvatska neće imati svog predstavnika u finalu Lige prvaka, ali objektivno mala je vjerojatnoća da bi se to moglo dogoditi. No, tko zna...

Sve u svemu, hrvatski nogomet je već godinama dio velikog spektakla i lijepo je što se ova tradicija uspješno nastavlja.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Mesa i igara

Iz Ivković šora

Na Markov...

piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi. Jel kogod iz Ivković šora moždar bio na svećenju žita na Markov? Ja sam tio ić, al nisam dospio. Oprasile mi se krmače pa sad moram babiškovat oko prasica i čuvat i malo da ji ne pogaze krmače. Nisu vam to ona vrmena kad su bili oni domaći svinji, s menj-đušama što su lofrali po ledini i guvnu i nisi njim tribo ništa drugo davat neg koji klip kuruza i nalit vode u kaljugu. Oni se lipo izvaljaje i razlade, a ni muve njim nisu prkosile kad se žutica nalipi na nji. Sad ovi svileni brez dlake neće ni da vide ni prikropu a kamol klipove. Samo gospocki, iz džaka i to najskupljeg koncentrata oće ist. Veli mi Joso da su se i svinje pogospodile pa biraju. Ta svi smo se mi pogospodili, kako ja gledim. Ta, vite samo po računima. Kad ovaj varoški poštaš dođe pa natrpa sandučić, jedva stanu koverte od računa; te voda te struja, te internet, pa vaki telefoni pa naki telefoni, pa televizija, a i kojikake reštancije. Ta ja vam velim da ću se opet morat upisat u škulu da bi to sve svatio. Kandar mi nije dosta ova moja mlinarska, a vamo ne možem ni kupit kugod što čitam da su niki uradili. Šta mi vridi i prodat jutro zemlje pa kupit diplomu kad ću opet ostat, božem prosti, glupav i neću znat s računima. Tako vam ja nisam dospio na svećenje žita, a tio sam. Kaže svit s Đurđina da se i na tim salašu srušio zabat. Triba to čeljadi skupit mobu pa opravit kako Bog zapovida. Ni se on srušio zato što je juče saziđan jal nabijen. Svemu vrime stane na kraj. Neg, ne triba to svatit oma kugod da je smak svita već lipo zapet pa se skupit i opravit. Cigurno se mož nakupit to malo cigalja a i drugog da se istira jedan zabat. A i svit će vidit da još ima nas, nismo se odrekli svojeg i ne damo na se, a borme i to što god znači. Neg, eto sam na se sam bisan. Stalno divanim i ponavljam ko Nimac tralala da više neću od politike, da je politika vaka i naka a opet mi jezik brži od pameti. Neg, jel vi znate šta se na Markov radilo još osim svećenja žita? Ehe-he, znao sam da ste zaboravili: sadile se dinje i lubenice, pa kad se posade onda ji nana podrlja da budu krupnije. Jel to istina jel nije, al divanili mi moji stari da se to radilo. Sad više niko ne radi tako, a niko ni sime ne ostavlja. Sad, Bože, kalame lubenice, pa se već u simenu zna da će bit muška jal žen-ska, slatka jal vaka jal naka. Jedan moj rođo se jedared privario, jal su ga privarili pa na lubenici bila bundeva. On će je načet pa slomio bricu, taka bila tvrda. Sad sve živo krstimo i kalamimo. Sve se bojim, čeljadi, da i na ovim mojim starim duđu ispid salaša jedared kogod ne nakalami pa ne rode trišnje misto starog dobrog rozlinkavog murgana. Kako smo se latili, mož bit svašta. Hu, ja se raspripovido s vama a josag čeka; krmače se deru kugod da sam najposlidnji gazda. Idem oma u onu avliju pa namirivat jel ako ova moja izađe biće svašta. A i niki dan sam malo »povuko mulj« prid dućanom pa sad moram bit dobar. Vrlo me popriko gleda. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Još će i dica počet tuć dade

piše: Ivan Andrašić

Što dalje, bać Iva sve utučeniji. Džabe se on zavito svom Antunu da više neće gledat televiziju, izgleda mu da se isto tako izopačile i novine i sokočalo. Prvać ka išo natrag iz varoši u ajzibanu našo novine, niko ostavijo tamo di sijo. Ozbiljne novine, kadgoda ji jako voljijo čitat. Ni kafu izajutra ni mogo popit brež nji. Kupovo ji svaki dan, a danas mu više ne tribu ni zabadva, šćim vidi no što natrukovano najkrupnijima slovma, oma mu prisidnu i kafa i fruštuk. Al ka ji već našo u ajzibanu, šta će, veli malo će ji prolstat, pa će tako skratit put. Šćim ji uzo u šake, oma na pridnje spoljne strane vidi nabeštelovanu nikaku mustru, krupnima slovima natrukovano da to naša najbolja pevaljka i da ima novoga momka, pa se jako pazu i mazu. A navučena, Bog da ti sačuva. Na njoje najviše gole kože i digod koja krpica. A prsa, Božem prosti, veća neg vime o njegove Šare. Vada ni ne možu toliko narastit, neg ji udesili doktori. Samo što ne poispadu iz to malo krpica. Ima i nikaku aljnicu, kratka, kraću ni ni vidijo, šćim se malo sagne, oma sivu gaće. Ka ji navuče. Ako to i mož zvati gaće. Brunde je ko dvi kobasičice, a oči, stra ti pogledat u nju, toliko iscrtane, a oko nji sve zacrnito ko da je kogod izmordavijo. Jedino se baš ne može pofalit lipim glasom, al to danas za pevaljke ni ni važno. I tako ji, ka pivu, više dojdju gledat neg slušat. Bać Iva se oma sitijo mladi godina. Bome, vake baš ne bi mogle pivat ni u svakomu bircuzu, jedino u nima di je tribalo sidat pijanima u krilo. Ima nuž nju nabeštelovan niki krupni, ćelavi, kako leži u bare krvi, ubili ga nočas. Najkrupnijima slovma natrukovano koliko nas mrzu ni isprika i koliko nas tentu i po cilomu svitu rovaru protiv nas. O take politike natrukovano na prvi pešes strana ka otvoriš novine. Potli toga na nikoliko strana falu vladare, a onda, ope, naširoko pišu o jednoga novoga zakona što vi dana stupijo na snagu. Po njemu, dite će moć zvati žandare ako ga dada samo popriko pogleda. To se oma tolmači ko nasilje u familije. Sitijo se šta mu prvać pripovido jedan žandar iz varoši. Bijo malo veći po činu. Zajdno čekali ne što se otecavali u nikakomu trčanju. Isripovido mu kako jedna cura prijavila dadu da je pljesnijo. Ide u osmi razred, dobila jedinicu u škole, pa je on uveče ni pušćo na igranku. Ona pobigla kros pendžer, pa ka ujtru došla natrag, pljesnijo je. Oma ga prijavila, došla milicija i odvela ga. Saće na sud, veli da bi zoto mogo na dvi godine u rešt. U po novina, na obadve strane, što bi vada tribala bit kultura, ko se di i kako napijo, ko se di potuko, ko komu prodo nikoga biloga prava i nikaki medecina. A onda na jedne cile strane natrukovano i izbeštelovano kako se zabavljalo dite o ne pevaljke na pridnje strane i ko sve bijo š njim. Sve nike o petnašesnaš godina, a navučene ko i njegova mater. I beštelovano ka već zora dobro odmakla. Istom prid kraj, u čošu, ne baš krupno, natrukovano da naši mladi na nikakomu otecanju iz računa bili prvi na svitu. Nji nisu stigli beštelovat.

NARODNE POSLOVICE

- Ako svoj svoga i ne hrani, ali teško onomu, tko ga nema, da ga brani.
- Bez muke, nema nauke.
- Gdje ima smijeha, bude i plača.
- Bolje vide dva oka nego li jedno.

VICEVI, ŠALE...

Učiteljica pita Pericu:

- Perice, kad je vrijeme branja jabuka?
- Kad susjed nije doma.

Pijanac na pregledu kod liječnika.

- Zbilja ne mogu ustvrditi što vam je. Mislim da je to zbog alkohola.
- Dobro, gospodine liječniče, doći ću kad se otrijeznite.

Svađaju se momak i djevojka, pa momak kaže:

- Ti si previše ljubomorna, moja tolerancija je sve tanja!
- Na to djevojka ljutito odgovara:
- Tko ti je sad ta Tanja?

DJEČJI BISERI

* Kada baku bole zubi, ona njih jednostavno ostavi u čaši.

* Odgojiteljica je zamolila dijete da joj nešto donese.

Dijete odgovara: »Vidiš ovu krastu ovdje?« (krasta na koljenu, stara nekoliko tjedana, skoro se i ne vidi)

Odgojiteljica: »Vidim«.

Dijete: »To me jako boli i ne mogu ti se ja šetati tamo-va-mo«.

FOTO KUTAK

Odslužila svoje

**PETAK
4.5.2018.**

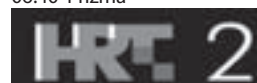

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:21 Betty i njezine dijagnoze
11:09 Riječ i život: Pravda rada
12:00 Dnevnik 1
12:26 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:03 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Daj pet
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Savršena formula, američki film
21:50 Henrik i Ana - Ljubavni par koji je promijenio povijest, dokumentarni film
22:46 Dnevnik 3
23:19 Hrvatska za 5
00:07 Nijemi svjedok
00:59 Velečasni Brown
01:44 Don Matteo
02:38 Betty i njezine dijagnoze
03:22 Skica za portret
03:32 Normalan život
04:23 Dr. Oz
05:04 Kod nas doma
05:49 Spone ljubavi

05:22 Kompozicija 3
05:52 Regionalni dnevnik
06:34 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:06 Školski sat: Daske koje život znače - Wakeboarding
09:40 Život beskrležnjaka: Predioci svile
10:33 Plesni izazov
10:57 Kućni ljubimci Marca Morronea
11:22 McLeodove kćeri
12:09 Novi Zeland s Nadiom Lim, dokumentarna serija
12:33 Svijet vrtlara
13:04 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga
13:30 Slatka predaja, film
14:55 Cesarica - hit godine
15:03 Rijekom Mekong sa Sue Perkins, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:49 Idemo na zapad s Goranom Milićem
17:33 U istom loncu
18:15 Stipe u gostima
18:53 Istina ili mit: Madeže ne treba dirati jer donose sreću
19:00 Vlak dinosaura
19:29 POPROCK.HR
20:05 Inspektor Montalbano
22:00 Ray Donovan
22:51 Rocky 3, američki film
00:27 Stipe u gostima
00:58 Veliko nasljedstvo, američki film
02:47 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
5.5.2018.**

06:46 Klasika mundi: Europski koncert
Berlinske filharmonije u Rosoru, 2016., 1. dio
07:25 Čovjek koji je ubio Libertyja Valancea, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:26 Veterani mira
13:16 Sigurno u prometu
13:46 Duhovni izazovi
14:21 Prizma
15:11 Maher za tehnologiju
15:38 Zdrav život
16:03 Bonton:
16:13 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:19 Manjinski mozaik
17:41 Lijepom našom: Makarska
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7/39
20:05 Prekid, američki film
21:53 Dnevnik 3
22:28 Red, američki film
00:20 Opasna metoda, britansko-njemački film
01:56 Čovjek koji je ubio Libertyja Valancea, američki film
03:55 Skica za portret
04:11 Prognani, serija
05:03 Prognani, serija
05:55 Veterani mira
06:40 Prizma

05:57 Regionalni dnevnik
06:38 Džepni djedica
07:04 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki

09:29 Život beskrležnjaka: Bliski odnosi, dokumentarna serija
10:23 Lidijina kuhinja
10:50 Vrtlara: Stvaranje novog vrta 2
11:22 Veliki preporod britanskog vrta
12:24 Špica, riva, korzo
13:04 Kokice
14:04 Inspektor Montalbano
16:00 Regionalni dnevnik
16:29 Smogovci, serija
17:00 Košarka, PH - 24. kolo, prijenos 1. pol
17:52 Glazbeni spotovi
18:05 Košarka, PH - 24. kolo, prijenos 2. pol
18:57 Road to the 2018 FIFA World Cup Russia
19:25 Istina ili mit: Četkicu za zube treba mijenjati nekoliko puta godišnje
19:31 Vlak dinosaura
20:05 Plavi planet
21:00 Šibenik - 950 godina, dokumentarni film
22:20 Igra prijestolja
23:21 Telenovela, humoristična serija
23:43 Imitacije aristokracije, humoristična serija
00:04 Opaki par
00:27 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
6.5.2018.**

07:50 Luckasti profesor, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Split: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:40 Klapska pjesma - od konobe do svjetske kulturne baštine, dokumentarna serija
16:30 Sigurno u prometu
17:00 Vijesti u 17
17:25 Ukradeno čudo, kanadski film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'ko te šiša, humoristična serija
20:40 Hrvatski velikani
21:40 Hrana - slasna znanost: Što jedemo to jesmo

22:35 Dnevnik 3
23:15 Luckasti profesor, američki film
01:00 Nedjeljom u dva
01:55 Skica za portret
02:15 Prognani, serija
03:07 Prognani, serija
03:59 Devet, američko-talijanski film
05:54 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
08:30 Život beskrležnjaka: Super zajednice, dokumentarna serija
09:25 Ružno pače i priča o vilenjacima i zmajevima, animirani film
10:45 Umorstva u Midsomeru
12:30 Luka i prijatelji
13:00 Indeks
13:25 Dobar, bolji, najbolji... kroz ušicu igle
14:30 Vrtlara
16:05 Magazin nogometne LP
16:30 Road to the 2018 FIFA World Cup Russia
17:00 Sportski prijenos ili snimka
19:10 Maher za putovanja
19:30 Garaža: Cinkuši
20:05 Poldark
21:04 Bronco Billy, američki film
22:59 Graham Norton i gosti
23:49 Foo Fighters - Sonic Highways, glazbeno-dokumentarna serija
00:44 Opaki par
01:14 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
7.5.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska

15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Macelj - Titovo stratište
21:03 Gledali ste: Duga mračna noć
21:05 Duga mračna noć, dramska serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Velečasni Brown
00:55 Don Matteo
01:45 Klinika Schwarzwald
02:30 Skica za portret
02:35 Labirint
03:00 Treća dob
03:25 Dr. Oz
04:10 Dobar dan, Hrvatska
05:00 Kod nas doma
05:45 Spone ljubavi

05:20 Treći format
06:00 Riječ i život
06:32 Teletubbyji
07:00 Juhuhu
09:00 Školski sat: Moj robot i ja
10:00 Split: Blagdan sv. Dujma - procesija i misa, prijenos
12:30 Novi Zeland s Nadiom Lim, dokumentarna serija
13:00 Svijet vrtlara
13:35 Čarobni trenutak, američki film
15:05 Rijekom Mekong sa Sue Perkins
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Plavetnilo Bahama: Otvoreno more
18:20 TV Bingo
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Južnjačke priče, američki film
23:00 Doktorica Foster
23:55 Ludnica u Clevelandu
00:15 Narkorat, kinesko-hongkonški film
02:00 Noćni glazbeni program

**UTORAK
8.5.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Franka Batelić
21:00 Pjesma Eurovizije 2018., prijenos 1. polufinalne večeri
23:05 Dnevnik 3
23:40 Nijemi svjedok
00:30 Velečasni Brown
01:15 Don Matteo
02:10 Klinika Schwarzwald
02:55 Skica za portret
03:00 Glas domovine
03:25 Dr. Oz
04:10 Koktel-bar
05:00 Kod nas doma
05:45 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Teletubbyj
07:00 Juhuhu
09:00 Školski sat: Put kroz Sumer i Akad
09:30 Kućni tigrovi
10:25 Plesni izazov
11:30 McLeodove kćeri

12:25 Novi Zeland s Nadiom Lim, dokumentarna serija
12:55 Svijet vrtlara
13:30 Točno vrijeme za smrt, kanadski film
15:05 Rijekom Mekong sa Sue Perkins, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Plavetnilo Bahama: Carstvo čuda, dokumentarna serija
17:35 U istom loncu
18:25 Stipe u gostima
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Koktel-bar
21:00 Diplomacija, francusko-njemački film
22:25 Mučke
23:30 Ludnica u Clevelandu
23:50 Stipe u gostima
00:25 2 dana u New Yorku, francusko-njemačko-belgijski film
01:55 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 9.5.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7/39
20:05 Mijenjamo svijet: Lech Wałęsa - portret, dokumentarni film
20:55 Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju - Poreč/Motovun, dokumentarna serija
21:25 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Nijemi svjedok
00:15 Velečasni Brown
01:05 Don Matteo
01:55 Klinika Schwarzwald
02:40 Skica za portret
02:50 Eko zona
03:15 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
03:40 Dr. Oz
04:25 Pola ure kulture
04:55 Kod nas doma
05:40 Spone ljubavi

05:20 Pravac na Treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Teletubbyj
07:00 Juhuhu
09:00 Školski sat: Kako je nastao život?
09:30 Kućni tigrovi
10:25 Plesni izazov
10:55 Luka i prijatelji
11:25 McLeodove kćeri
12:10 Novi Zeland s Nadiom Lim, dokumentarna serija
12:35 Svijet vrtlara
13:10 Naposljetku nada, njemački film
15:05 Ljeto na Mont Blancu,

dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkoga vrta
17:35 U istom loncu
18:25 Stipe u gostima
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Snivaj zlato moje
20:50 Popuna
21:00 Ubijte glasnika, američki film
22:50 Mučke
00:15 Ludnica u Clevelandu
00:35 Stipe u gostima
01:10 Veliko zavodjenje, kanadski film
03:00 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 10.5.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Sigurno u prometu
14:25 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Pjesma Eurovizije 2018., prijenos 2. polufinalne večeri

23:05 Dnevnik 3
23:40 Nijemi svjedok
00:30 Velečasni Brown
01:20 Don Matteo
02:10 Klinika Schwarzwald
02:55 Skica za portret
03:00 Emisija pučke i predajne kulture
03:30 Dr. Oz
04:15 Žene, povjerljivo!
05:05 Kod nas doma
05:50 Spone ljubavi

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Teletubbyj
07:00 Juhuhu
09:00 Školski sat: Šetnja likovnim carstvom
09:30 Kućni tigrovi
10:30 Plesni izazov
11:00 Pozitivno
11:30 McLeodove kćeri
12:15 Novi Zeland s Nadiom Lim
12:45 Svijet vrtlara
13:20 Die Brucke, njemački film
15:00 Škotska: između tajni i legendi
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkoga vrta
17:35 U istom loncu
18:25 Stipe u gostima
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Žene, povjerljivo!
21:00 Kratki spojevi, hrvatski film
23:00 Mučke
00:00 Ludnica u Clevelandu
00:20 Stipe u gostima
00:55 Gas do kraja, film
02:25 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Brzaci uživanja

Kada nešto dovoljno želite to će vam se i ispuniti. Baš tako, samo nitko ne kaže kada će se ispuniti, a vi ste u toj želji nestrpljivi. Pet godina je trebalo da želim kako bi se sve kockice poklopile i kako bih konačno stigla na Taru i kako bi rafting Tarom bio realiziran. Pet godina za tako jednu jednostavnu stvar. Najveći problem je bio naći društvo. Svi bi da idu i onda kada dođe moment realizacije, netko odustane zbog nemanja vremena, netko zbog nemanja novca, netko zbog svatova, dječjih rođendana, posla... Na ovu avanturu nisam gledala kao na nešto gdje bih željela ići sama, pa sam strpljivo čekala i dočekala. Ekipe od pet članova željnih adrenalina i avanture je bila okupljena i Tara nas je zvala više nego ikad.

Kako jedva dočekah da okupim ekipu, ništa nisam prepuštala slučaju i svu organizaciju sam preuzela u svoje ruke. Na internetu sam našla velik broj kampova na Drini i na Tari i izabrala jedan od njih, rezervirala nam smještaj, uplatila, dogovorila sve s njima oko dolaska i mojim suputnicima sve servirala. Puni entuzijazma sjeli smo zajedno i isplanirali rutu. Dogovor je pao da idemo preko Bosne kako bismo uštedjeli na gorivu, a i uživali u ljepotama ove male i srdačne zemlje. Atmosfera u autu je bila sjajna i vrlo brzo smo stigli do Foče, a potom i do našeg kampa.

Ima nešto u Bosancima

Nevjerojatno je to nešto što ima ovaj narod koji živi u Bosni – veliko srce i veseo duh. Uvijek je zabava, uvijek su susretljivi i veliki domaćini. U kampu su nas dočekali kao da su samo nas čekali. Odmah nam je poslužena večera i sve po redu, kako tamo pravila nalažu. Bila je kasna noć ali se u kampu nije slutio kraj dana. Upoznali smo dvije odvojene grupe momaka iz Beograda, a domaćini su očekivali još četvero ljudi ujutro i svi mi skupa smo ekipa koja će se sutra odvažiti na spust Drinom i Tarom koji se pakira u aranžman pod nazivom rafting Tarom. Kroz priču smo saznali da su svi od ovih momaka bili iskusni u ovome i da su došli pomjeriti granice adrenalina. Tara je bujala kao i svakog svibnja kada joj je vodostaj visok i kada su joj bukovi brzi. Mi, najneiskusniji od svih, upijali smo svaku njihovu riječ i jedva čekali jutro.

Probudila nas je kiša koja baš nikome nije smetala, niti je netko njenom padanju pridavao značaj. Momci iz kampa, koji će biti naši skiperi u čamcu, su nam poslije doručka održali kratak tečaj veslanja po ovoj tirkiznoj brznoj ljepotici; podijelili nam neoprenska odi-

jela, kacige i vesla i ukrcali u kombi koji nas je prebacio u Crnu Goru odakle je bio start našeg spusta. Adrenalin smo osjetili već na granici u kombiju, kad su nas graničari pitali jesmo li ljudi što se danas spuštamo jer je kiša dodatno ubrzala rijeku i nisu sigurni da je spust najpametnija odluka ali se nisu miješali u naše odluke.

Raspored po čamcima i avantura počinje

Avantura je za nas počela u momentu kada smo u Somboru sjeli u auto i krenuli na put, ali ovo što nas je počelo preplavljivati u čamcima je nešto više od avanture. Rijeka je bila nestvarno tirkizna i prozirna, još nestvarnije brza i hladna. Naravno, hladnoću ne osjećaš od količine adrenalina koja te zapljusne kad te zapljusne val vode na vrhu brzaka. Sam početak je mnogo uzbudljiviji jer je tu rijeka brža i češći su bukovi. Na žalost, nismo se uspjeli prevrnuti i time adrenalin dići na maksimum, ali smo se tijekom jedne pauze imali priliku spustiti niz vodopad i ta sila kojom se voda kreće je nešto posebno što se ne može riječima opisati. Spust koji ljeti traje 4 sata mi smo prešli za manje od dva sata i bilo je fenomenalno i vrijedilo je čekanja svakog dana ovih mojih pet godina maštanja. Završili smo točno ispred kampa u kom smo bili smješteni, a gdje su nas sada čekali specijaliteti iz ovih krajeva i zabava koja će trajati do duboko u noć.

Zašto Tara

Htjeli smo nešto u prirodi, nešto lijepo, puno adrenalina i boja. Tara atraktivnošću i uzbuđenjem spada u sam vrh rijeka za splaavanje. Kanjon rijeke Tare dubok je do 1330 m, što ga čini najdubljim kanjonom u Europi, a poslije Kolorada i u svijetu. Većim svojim dijelom se nalazi u Nacionalnom parku *Durmitor* koji je uvršten u svjetsku baštinu prirodnih dobara UNESCO-a. Najatraktivniji dio kanjona dužine oko 90 km (od Šljivanskog do Ščepan polja), obiluje brzacima (preko 50), divljim pritokama, pjenušavim vodopadima, bujnim raznovrsnim šumama čije je drveće staro po nekoliko stotina godina.

Svemu ovome napisanom i mnogo čemu što riječima ne možemo prenijeti otišli smo kući nasmijani, a ovaj praznik rada je postao praznik kojim smo ljepotu prirode slavili i zahvalili naklonosti ove brze, tirkizne ljepote.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

**MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

DUŽIJANCA 2018.

